

Latvijas Kultūras akadēmija

Starpkultūru komunikāciju un svešvalodu katedra

**Viktora Igo radošās personības atspoguļojums latviešu presē
19./20.gadsimta mijā un Pirmā pasaules kara laikā**

Bakalaura darbs

Autore:

Akadēmiskā bakalaura izglītības programmas „Mākslas”

Starptautisko kultūras sakaru Latvija – Francija

4.kursa studente Kristīne Fintjugova

(ID Nr. 20100306)

Darba vadītāja:

Lekt. Simona Sofija Valke

/paraksts/

Rīga 2014

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS.....	3
1. LATVIEŠU SABIEDRĪBA 19.GADSIMTA BEIGĀS UN 20.GADSIMTA SĀKUMĀ.....	6
1.1. Latviešu periodikas attīstība 19. gadsimta beigās.....	10
1.2. Ārzemju literatūras ienākšana Latvijas teritorijā.....	14
2. LATVIEŠU PERIODIKAS LITERĀRIE LAIKRAKSTI	18
2.1. Rietumeiropas kultūras latviešu presē.....	22
2.2. Teātris un teātra izrāžu recenzijas latviešu laikrakstos.....	26
3. VIKTORA IGO DAIĻRADE UN TĀS ATSPoguĻojums LATVIEŠU PRESE 19./20.GADSIMTA MIJĀ.....	28
3.1. Latviešu prese par Viktoru Igo kā rakstnieku.....	34
3.2. Viktora Igo personība ārpus literatūras.....	38
4. VIKTORS IGO LATVIEŠU PRESE PIRMĀ PASAULES KARA LAIKĀ.....	42
4.1. Autora daiļdarbi latviešu preses izdevumos.....	45
4.2. Viktora Igo biogrāfijas atspoguļojums latviešu laikrakstos.....	49
4.3. Viktora Igo vārds citu mākslinieku daiļradē.....	52
NOBEIGUMS.....	55
SECINĀJUMI.....	57
AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS.....	60
ANOTĀCIJA.....	65
ANNOTATION.....	66

IEVADS

Viktors Igo (1802 – 1885) ir viens no ievērojamākajiem 19.gadsimta franču literatūras pārstāvjiem. Rakstnieks un slavenākais franču romantisma pārstāvis, kas dzīves laikā ir rakstījis lirisko poēziju, drāmu prozā un dzejā, romānus, kā arī publicistikas darbus. Rakstnieka slavenākie darbi ir „Parīzes Dievmātes katedrāle”, ar šī darba fragmentu latviešu sabiedrība tika iepazīstināta jau 1914.gadā. Slaveni un pazīstami skaitās arī darbi „Cilvēks, kas smejas” un „Nožēlojamie”. Pēdējais minētais darbs Pirmā pasaules kara laikā tika iestudēts Latvijā. Viktora Igo pasaules slava ir balstīta uz viņa romāniem, arī Latvijā viņš ir labāk pazīstams kā romānu autors. Savukārt Francijā Viktors Igo ir labāk pazīstams kā dzejnieks un savu slavu Francijā ieguva tieši pateicoties saviem dzejoļiem. Arī savu rakstnieka karjeru Viktors Igo uzsāk ar dzejoļiem.

19.gadsimta vidū, kad latvieši vēl tikai uzsāk savas nacionālās kultūras veidošanu, Viktora Igo literārā darbība jau rit pilnā sparā. Kamēr Francijas kultūra un literatūra piedzīvo savu uzplaukumu, latviešu inteliģence pamazām sāk iepazīstināt sabiedrību ar grāmatām un presi kā dzīvei nepieciešamu sastāvdaļu. 19.gadsimta beigās Latvijas teritorijā ienāks romantisms, laikā kad Eiropa, tai skaitā arī Francija, jau ir piedzīvojusi šī virziena norietu.

19.gadsimta beigas ir tas laiks, kad parādās pirmie preses izdevumi latviešu valodā, kas veicina latviešu periodikas strauju attīstību. To ietekmē gan grāmatniecības un izglītības attīstība, gan vēlme izveidot savu nacionālo identitāti. Šajā laikā radās jaunās inteliģences kustības, kas cīnījās par nacionālās identitātes veidošanos un ar laikrakstu palīdzību sabiedrība tika sistemātiski iepazīstināta ar latviešu un ārzemju literatūru, ar jaunumiem politikā kā arī informēja par kara darbību citās zemēs. 19./20.gadsimta mijā ir vērojami literatūras kritikas aizsākumi un tulkotās literatūras parādīšanās. 20.gadsimta sākumā joprojām attīstās latviešu periodika, taču preses darbību ietekmē dažāda veida konflikti – revolūcija un Pirmais pasaules karš. Taču konflikta situācijas un karadarbība netraucē latviešu valodā izdotajai presei iepazīstināt sabiedrību ar ārzemju politiskajiem jaunumiem un sniegt informāciju par Rietumeiropas un Krievijas literatūru.

Gan 19./20.gadsimta mijā, gan Pirmā pasaules kara laikā latviešu laikraksti atspoguļo tā laika sabiedrības intereses. Preses ziņo par interesantākajiem notikumiem gan Latvijā, gan ārzemēs un iepazīstina latviešus ar ārzemju rakstniekiem un viņu darbiem. Jau kopš 19.gadsimta beigām latviešu periodiku interesē diezgan plašs tematu loks, kas sevī ietvēra gan publikācijas par Eiropas un Pasaules vēsturi, gan dažādu valstu ģeogrāfiju. Kā arī cittautu literatūru, ārzemju autoru darbu iestudējumi teātrī. Šis plašais tēmu loks arī tika atspoguļots tā laika latviešu presē.

Tieši ar preses palīdzību latviešu sabiedrība tika iepazīstināta ar ārzemju autoriem un viņu darbiem. Vācu un krievu literatūras īpatsvars latviešu periodikā ir samērā liels, taču neskatoties uz to laikrakstos, parādās arī citu tautu personības. Sākot ar 19.gadsimta beigām, latviešu periodika izrādīja interesi arī par Francijas valsti, tās kultūru un literatūru. Tā laika laikraksti interesējās ne tikai par franču rakstniekiem, bet arī par politiskajiem darbiniekiem. Piemēram, laikrakstos samēra bieži tiek minēti franču rakstnieku vārdi – V.Igo, E.Zolā, G.Mopasāns u.c.

Izvēloties latviešu periodiku kā vienu no veidiem kā tā laika sabiedrība tiek iepazīstināta ar ārzemju literatūru, tad bakalaura darba ietvaros tiek analizēti latviešu preses izdevumi, kas iznāk laika periodā no 1885. līdz 1909. gadam un līdz Pirmā pasaules kara beigām. Laikraksti tika sameklēti Latvijas Nacionālās bibliotēkas digitālajā bibliotēkā. Šādu publikāciju analīze ļaus izprast tā laika skatījumu uz ārzemju literatūru un citu tautu personībām. Galvenokārt, uzmanība tiek pievērsta slavenajam franču rakstniekam Viktoram Igo. Pētot un analizējot publikācijas var izprast kādu priekšstatu par Viktoru Igo rada latviešu prese 19./20.gadsimta mijā un kā mainās šis priekšstats par rakstnieku Pirmā pasaules kara laikā.

Rakstot bakalaura darbu tiek izmantotas latviešu grāmatas par latviešu kultūras vēsturi, latviešu žurnālistikas attīstību līdz Pirmajam pasaules karam kā arī par grāmatniecības stāvokli Latvijas teritorijā līdz Pirmajam pasaules karam.

Bakalaura darba mērķis ir noskaidrot vai Pirmā pasaules kara laikā latviešu prese pievērš uzmanību Viktora Igo literārai darbībai.

Mērķa sasniegšanai tiek izvirzīti sekojoši uzdevumi – 1. Aplūkot latviešu sabiedrības situāciju 19.gadsimta beigās un 20.gadsimta sākumā; 2. Noskaidrot, kādā veidā latviešu sabiedrība tiek iepazīstināta ar ārzemju autoriem un viņu darbiem; 3. Aplūkot latviešu sabiedriski literāros laikrakstus un franču kultūras vietu tajos; 4. Aplūkot Viktora Igo personības atspoguļojumu latviešu presē 19./20.gadsimta mijā; 5. Noskaidrot kā mainās latviešu laikrakstu priekšstats par rakstnieku Pirmā pasaules kara laikā.

Bakalaura darbs sastāv no ievada, četrām nodaļām, kas sevī ietver arī apakšnodaļas, kopsavilkuma, secinājumiem, anotācijas latviešu un franču valodā un izmantotās literatūras saraksta.

Rakstot bakalaura darbu tika izmantotas sekojošas pētīšanas metodes: teksta interpretācija un dokumentu analīze. Teksta interpretācija tiek izmantota bakalaura darba pirmajā, teorētiskajā, daļā, lai izpētītu latviešu periodikas vēsturi un tās attīstību līdz Pirmā pasaules kara beigām. Dokumentu analīze tiek izmantota, lai analizētu latviešu preses izdevumus, kas raksta par Viktoru Igo laika periodā no 1880. – 1909.gadam un Pirmā pasaules kara laikā. Tas ļauj noskaidrot kādu priekšstatu par Viktoru Igo izveido latviešu periodika minētajos laika periodos.

1. LATVIEŠU SABIEDRĪBA 19.GADSIMTA BEIGĀS UN 20.GADSIMTA SĀKUMĀ

19. gadsimta vidus ir tas laiks, kad latviešu inteliģence uzsāk cīņu par atbrīvošanos no baltvācu kundzības, kas neļāva latviešu zemniekiem iegūt pilnvērtīgu izglītību un lika šķēršļus nacionālās identitātes izveidē. Kā rezultātā nebija iespējama pilnvērtīga latviešu kultūras pilnvērtīga attīstība. Taču jau šajā laikā latviešiem bija iespēja iepazīties ar ārzemju kultūru un literatūru ar vācu preses palīdzību. Tā laika latviešu inteliģence labi pārzināja vācu valodu, kas viņiem deva iespēju ne tikai lasīt vācu laikrakstus, bet arī lasīt grāmatas vācu valodā. Gadsimta vidū izveidojas jauna inteliģences kustība, Jaunlatvieši, kas cīnās par latviešu nacionālo pašapziņu, izglītību un latviešu kultūras izveidi. 19. gadsimta otrā puse ir ievērojama ar strauju kultūras un mākslas attīstību, kas ļauj pilnveidot un uzlabot izglītību un latviešu literāro valodu. Tiek likti pamati latviešu periodikai, kas neilgā laika posmā piedzīvo strauju attīstību. Kā rezultātā jau 20. gadsimta sākumā latviešu kultūra iet kopsolī ar Eiropas kultūru. Latviešu literatūrā parādās jaunas tendences, mākslā ienāk jauni stili, turpina attīstīties un augt pilsētas.

Kopumā 19. gadsimts bija samērā mierīgs laiks visā Baltijas teritorijā tā kā to maz skāra politiskie satricinājumi un kari.¹ Latvijā 19. gadsimtu lielā mērā noteica tas, ka Kurzemē un Vidzemē valdīja vācbaltiešu autonomija, savukārt Latgalē valdīja Krievijas impērijas vispārējā kārtība. Šajā laikā latvieši atrodas starp divām kultūrām. Tieši vācbaltiešu kundzība izraisīja pārdomas par latviešu kultūras neatkarību un savas nacionālās kultūras izveidošanu. Svarīgākais jautājums šajā laikā bija saistīts ar izglītības pieejamību latviešu sabiedrībai it īpaši sabiedrības zemākajiem slāņiem jeb zemniekiem. Nevarētu apgalvot, ka latviešu zemniekiem izglītība nebija pieejama vispār. Viņi apmeklēja baznīcu, kur vācu mācītāji zemniekus mācīja lasīt reliģiskos tekstus. Latvijas teritorijā izglītības iegūšanas iespējas bija ierobežotas, galvenokārt runa iet par augstāko izglītību. Augstāko izglītību varēja iegūt citās valstīs, piemēram, Krievijā, kur mācījās daļa latviešu mākslinieku. Pamatojoties uz uzskatu, ka izglītots

---

¹ Zelče, Vita. Latviešu avīžniecība: laikraksti savā laikmetā un sabiedrībā. Apgāds Zinātne, 2009. 51.lpp

latvietis vairs nepieder savai tautai, vācu mācītāji mēģināja aizkavēt zemnieku izglītošanos.²

Latviešu kultūras un garīgās dzīves attīstība sākās ar „Latviešu vakaru” izveidošanos, ko ierosināja Krišjānis Valdemārs. Līdz ar „Latviešu vakariem” sāk veidoties arī tautas atmoda. 19. gadsimta vidū palielinājās latviešu inteliģences īpatsvars, kas notika pateicoties izglītības iespējām ārpus Latvijas teritorijas. Jaunā inteliģences paaudze iestājās par latviešu zemnieku izglītošanu. Kultūras un garīgās dzīves attīstību ietekmēja arī iedzīvotāju migrācija uz pilsētām no lauku rajoniem, kā arī rūpniecības un tirdzniecības attīstība.

19. gadsimta bija nozīmīgs arī izglītības jomā, tā kā tika radītas pirmās elementārskolas, kas nodrošināja obligāto izglītību latviešu zemniekiem. Kaut gan jāņem vērā, ka sākumā latviešu tautskolu rašanās bija atkarīga no baltvācu muižniecības politikas. Bet neskatoties uz to, elementārskolu radītā sistēma veicināja zemnieku izglītošanos, kā rezultātā izveidojas pirmā latviešu inteliģences paaudze.³ Protams, šajā laikā vēl nevarēja runāt par augstākās izglītības iegūšanu Latvijā. Tā joprojām bija pieejama ārzemēs.

Lielu devumu sniedza latviešu nācījas pirmā atmoda, kas bija cieši saistīta ar pirmo izglīto to latviešu paaudzi. 19. gadsimta 50. gados tiek izveidota jauna nacionālā kustība, kas iegūst nosaukumu Jaunlatvieši. Pateicoties Jaunlatviešiem, parādās pirmie preses izdevumi, kas iznāk latviešu valodā. Izveidojas no vācu mācītājiem neatkarīgā latviešu prese. Pateicoties latviešu periodikas attīstībai, sabiedrība tiek iepazīstināta ar Jaunlatviešu uzskatiem. Ar laikrakstu palīdzību jaunā inteliģences paaudze nodod tālāk savas idejas par latviešu kultūras un valodas līdzvērtību ar citām tautām kā arī pārliecina sabiedrību par izglītības nepieciešamību. Ļoti svarīgi atcerēties, ka preses attīstība 19. gadsimta beigās bija cieši saistīta ar grāmatniecības attīstību. Tā kā tieši grāmatniecību paspārnē bieži vien iznāca latviešu laikraksti.

19. /20. gadsimta mijā tiek iegūta zināma neatkarība no baltvāciešiem, uzlabojas izglītības iegūšanas iespējas, kas ļauj ieņemt savu vietu kultūrā un literatūrā. Pieauga latviešu grāmatniecības uzņēmumu skaits, tiek izdotas pirmās vārdnīcas un sabiedrībai tiek dota iespēja iepazīties ar Rietumeiropas klasiķiem un viņu darbiem.

---

² Zelče, Vita. Latviešu avīžniecība: laikraksti savā laikmetā un sabiedrībā. Apgāds Zinātne, 2009.

³ Apals, Gints; Bērziņš, Jānis; Butulis, Ilgvars. *Latvija 19.gadsimtā: vēstures apceres*. Rīga: Latvijas vēstures apgāds, 2000.

Latviešu literatūrā ienāk romantisma virziens. Tas ienāk laikā, kad Eiropā tas vairs nav aktuāls. Avīzes publicēja dažādu autoru darbu fragmentus un ziņas par ārzemju personībām. Šajā laikā Latvijas teritorijā iezīmējas divi atšķirīgi posmi. Pirmais bija saistīts ar Rīgas Latviešu biedrības darbību līdz 1905. gadam. Pēc tam notiek revolūcija, kas atstāj iespaidu ne tikai uz kultūru, bet arī uz literatūru. 20. gadsimta sākumā ir manāmas jaunas tendences mākslā. Sāk iezīmēties vairāki stili gan mākslā, gan arhitektūrā, kā arī izveidojas žanru daudzveidība latviešu literatūrā.⁴

Ap šo laiku mazinājās latviešu sabiedrības vēlme akli sekot dažādām kustībām tāpēc latviešu inteliģence pievērsās citām kultūrām un meklēja tajās tās vērtīgās īpašības, kas spētu bagātināt latviešu kultūru. Un vienlaicīgi neaizmirst par savu mentalitāti.⁵ Šajā laikā attīstās latviešu literatūra. Uzlabojas tulkoto darbu kvalitāte, kas liecina par latviešu valodas attīstību, kā arī uzlabojas tulkoto darbu pieejamība lasītājiem. Tas ļāva tuvāk iepazīt ārzemju literatūru tiem lasītājiem, kas minētajā laika periodā mācēja lasīt tikai latviešu valodā.

20. gadsimta sākumā turpināja augt pilsētas un to iedzīvotāju skaits. Paralēli pieauga arī sabiedrības turība, kas ietekmēja kultūras dzīves attīstību. Kā rezultātā attīstās būvniecība un aug pieprasījums pēc jaunām ēkām, kas ietekmē arī arhitektūras un mākslas attīstību. Šajā laikā Latvijā ienāk jauni mākslas stili, kas notiek pateicoties māksliniekiem, kuri daudz ceļoja un ieguva augstāko izglītību Krievijas un Rietumeiropas universitātēs. Piemēram, šajā laikā mākslā un arhitektūrā ienāk jūgendstils un modernisms.⁶

Gadsimta sākumā piedzīvotā revolūcija un vēlāk arī Pirmais pasaules karš ienes jaunas tendences ne tikai pasaules, bet arī latviešu literatūrā. Visa gadsimta garumā latviešu literāros darbus caurauž brīvības tēma, kas tiek arī meklēta ārzemju autoru darbos, iespējams arī Viktora Igo darbos, kur tiek atspoguļota nevis pati brīvība, bet gan cīņa par to. Šajā laikā pastiprinās interese par Rietumeiropas kultūru un mākslu, taču joprojām saglabājas liela interese par vācu un krievu kultūrām. Piemēram, salīdzinājumā ar 19. gadsimta beigām, 20. gadsimta sākumā palielinās avīžu rakstu skaits par Francijas vēsturi.

---

⁴ Avotiņa, Austra; Blūma, Daina; Līdaka, Asja. *Latvijas kultūras vēsture*. Zvaigzne ABC, 2003.

⁵ Avotiņa, Austra; Blūma, Daina; Līdaka, Asja. *Latvijas kultūras vēsture*.

⁶ Balodis, Agnis. *Latvijas un latviešu tautas vēsture*. Rīga: Neatkarīgā teātra „Kabata” grāmatu apgāds, 1991.

Kopumā 20. gadsimta sākums bija svarīgs laiks tieši mākslas un literatūras attīstībā. Parādījās iespēja iegūt profesionālo augstāko izglītību arī Latvijas teritorijā, kaut gan plašākas izglītības iespējas joprojām bija ārzemēs. Izglītība ārzemēs deva iespēju paplašināt savu redzesloku un iepazīt tuvāk citu tautu literārās un mākslas tradīcijas. Piemēram, mākslinieki vai rakstnieki bieži devās uz mākslas galvaspilsētu, Parīzi, kur viņiem bija iespēja iepazīties ne tikai ar franču romantismu un tā autoriem, bet arī ar citu nozīmīgu Francijas personību vārdiem. Tas arī ļāva aizgūt mākslas stilus, ko vēlāk pielietoja latviešu mākslinieki savos darbos.

Piedzīvojot strauju attīstību visās kultūras un mākslas jomās, savu īsteno „atdzimšanu” un brīvību Latvija tomēr iegūst tikai pēc Pirmā pasaules kara, kad pēc brīvības cīņām Latvija iegūst neatkarību un tiek atzīta par brīvu valsti. Latviešu preses un kultūras attīstība 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā liek pamatus tālākai latviešu kultūras attīstībai. Latviešu valodā sarakstītie un tulkotie darbi atspoguļo to progresu, ko ir piedzīvojusi latviešu valoda salīdzinoši īsā laika posmā. Tas iedvesmo latviešus meklēt jaunas idejas un arvien vairāk attīstīt un bagātināt savu kultūru, identitāti un literatūru.

1.1. Latviešu periodikas attīstība 19.gadsimta beigās

Sākot ar 19. gadsimta vidu, risinājās dažādas pārmaiņas sociālajā un kultūras dzīvē, kas ietekmēja tā laika sabiedrības domāšanas un pasaules uztveres veidu. Tiekme pēc izglītības un brīvības lielā mērā ietekmēja Latvijas nacionālās kultūras attīstību. Viens no lielākajiem panākumiem 19. gadsimta beigās bija neatkarīgās latviešu preses izveidošanās un tās straujā attīstība neilgā laika posmā. Izveidojas pirmie no vācu mācītājiem neatkarīgie latviešu preses izdevumi – „Mājas Viesis” (1856) un „Pēterburgas Avīzes” (1862). Ar preses palīdzību jaunā izglītotā latviešu paaudze sāk likt pamatus nacionālai un neatkarīgai latviešu preseī. Izveidojas nacionālā žurnālistika. Tieši ar laikrakstu palīdzību latviešu inteliģence izplata savas idejas kā arī dod iespēju sabiedrībai iepazīties ar ārzemju personībām un kultūru. Laikrakstu literārie pielikumi jeb feļetoni veicina ārzemju literatūras izplatīšanu un popularizēšanu. Šajā laikā prese kalpo par sava veida ieroci cīņā pret vācbaltiešu kundzību Latvijas teritorijā.

19. gadsimtā iznākusī prese bija cieši saistīta ar Latvijā notiekošajiem politiskajiem un sabiedriskajiem procesiem.⁷ Un pirmie laikraksti atspoguļo latviešu inteliģences centienus cīnīties pret baltvāciešu kundzību, aizstāvēt latviešu tiesības uz izglītību. Kā arī tiek aizstāvēta latviešu nacionālās pašapziņas izveidošanas ideja. Latviešu periodikas aizsākumi ir cieši saistīti ar grāmatniecību, jo preses un grāmatniecības attīstība norisinājās paralēli. Tas arī bija saistīts ar to, ka daudzu grāmatniecību paspārnē tika izdoti daudzi tā laika laikraksti.

Presi, kas iznāca sākot ar 19. gadsimta vidu varēja iedalīt divās grupās. Parādās latviešu prese, taču joprojām savu darbību turpināja arī vācu prese. Tātad lasošanai latviešu sabiedrībai bija pieejami laikraksti gan vācu, gan latviešu valodā. Pirmais laikraksts, „Latviešu avīzes”, kas iznāk latviešu valodā vēl, atradās vācu mācītāju aizgādībā. Latviešu un vācu preseī šajā laikā bija arī atšķirīga lasītāju auditorija. Vācu prese bija domāta augstāko slāņu pārstāvjiem, bet latviešu prese bija vairāk orientēta uz zemniekiem. Piemēram, „Latviešu avīzes” puda vācu mācītāju uzskatus un publicēja dažādus sludinājumus, galvenokārt šo avīzi lasīja latviešu zemnieki.

---

⁷ Apals, Gints; Bērziņš, Jānis; Butulis, Ilgvars. *Latvija 19.gadsimtā: vēstures apceres*. Rīga: Latvijas vēstures apgāds, 2000.

Prese kā tāda Latvijas teritorijā pastāvēja arī pirms tam, taču nedrīkst aizmirst, ka tā tika izdota vācu valodā un bija paredzēta saimniecisko sakaru nodrošināšanai. Preses izdevumiem 19. gadsimta sākumā svarīga loma bija arī sabiedrības nodrošināšana ar jaunāko informāciju. Par lielākajiem vācu preses centriem tiek uzskatītas pilsētas – Rīga un Jelgava.

Latviešu preses izveidošanās ir diezgan interesanta parādība tā kā pirmie latviešu preses dibinātāji bija vācieši. Pirmā latviešu laikraksta tematiku veidoja informatīvas un izglītojošas publikācijas, varas iestāžu lēmumi un dažādi sludinājumi.⁸

No vācu mācītājiem neatkarīga latviešu prese sāk iznākt 19. gadsimta vidū (50. - 60. gados), kas vienlaicīgi ir arī pirmie peļņas izdevumi. Svarīgi ir minēt, ka šajā laika periodā latviešu preses darbību nodrošina idejiskā kustība – Jaunlatvieši. Kā pirmā izglītotā paaudze viņi aktīvi iesaistās latviešu preses darbībā un pirmie liek pamatus nacionālai žurnālistikai. Tieši Jaunlatviešu vadībā, 50. - 60. gados izveidojas no vācu mācītājiem neatkarīgie preses izdevumi – „Mājas Viesis” un „Pēterburgas avīzes”. Ar šo laikrakstu izveidošanos aizsākas neatkarīgā latviešu prese. Abus laikrakstus vadīja Jaunlatvieši. Ar preses palīdzību viņi centās pārliecināt, ka latviešu tautas nākotnes pamatā ir izglītība un lepnums par piederību savai tautai.⁹ Lai arī Jaunlatviešu veidotajās avīzēs valdīja nacionāla noskaņa, latviešu sabiedrībai tika piedāvāta iespēja iepazīties ar citu tautu kultūru. Ar „Mājas Viesi” palīdzību latviešu sabiedrība tiek sistemātiski iepazīstināta ar ārzemju kultūru un literatūru.¹⁰

Noteicoša loma preses attīstībā bija tās modernizācija, kas mainīja laikrakstu iznākšanas biežumu. 19. gadsimta 70. gados parādās laikraksti, kas iznāk katru dienu, nevis reizi nedēļā vai mēnesī, kā tas bija pirms tam. Tiek izveidoti arī jauni laikraksti. Piemēram „Baltijas Vēstnesis”, kas turpināja „Mājas Viesi” iedibinātās tradīcijas, un „Dienas Lapa”, kas aizsāk literatūras kritiku. Ar šo laikrakstu palīdzību latviešu sabiedrība tiek aktīvāk iepazīstināta ar ne tikai ar latviešu, bet arī ar ārzemju literatūras klasiku un notiekošo ārzemēs.

19. gadsimta beigās izveidojas pirmie nozīmīgākie periodiskie preses izdevumi latviešu periodikas vēsturē. Kā spilgtākos var minēt „Austrumu” un „Mājas

---

⁸ Apals, Gints; Bērziņš, Jānis; Butulis, Ilgvars. *Latvija 19.gadsimtā: vēstures apceres*. Rīga: Latvijas vēstures apgāds, 2000.

⁹ Apals, Gints; Bērziņš, Jānis; Butulis, Ilgvars. *Latvija 19.gadsimtā: vēstures apceres*.

¹⁰ Grigulis, Arvīds; Treijs, Rihards. *Latviešu žurnālistikas vēsture: no pirmsākumiem līdz Pirmajam pasaules karam*. 1992.

Viesa mēnešrakstu”, kas tiek uzskatīts par sabiedriski literāro žurnālu.¹¹ Iepriekš minētie laikraksti aktīvi iesaistījās latviešu un ārzemju literatūras popularizēšanā, ar kā palīdzību vēlējās piesaistīt lielāku sabiedrības uzmanību. Papildus tika publicēti arī avīžu feļetoni jeb laikrakstu literārie pielikumi, kuros tiek sniegts ieskats dažādu autoru daiļradē.

19. / 20. gadsimta mijā latviešu preses izdevumiem bija liela nozīme, jo tieši ar periodikas starpniecību bija iespējams iepazīties ar oriģināldzeju un prozu. Kā arī bija iespējams gūt priekšstatu par tā laika svarīgākajiem autoriem un viņu darbiem.¹² Piemēram žurnālā „Austrums” diezgan bieži tika publicēti raksti par franču autoriem un personībām - Viktoru Igo (*Victor-Marie Hugo*), E.Zolā (*Émile François Zola*), G.Mopasāns (*Henri René Albert Guy de Maupassant*), Leons Gambeta (*Léon Gambetta*), Napoleons I (*Napoléon Bonaparte/Napoléon Ier*) u.c. Šajā laikā informācija latviešu laikrakstos iespējams tiek ņemta un tulkota no vācu valodā izdotajiem preses izdevumiem, tā kā latviešu inteliģence labi pārzināja vācu valodu.

Arī 20. gadsimta sākumā latviešu kultūras darbiniekiem bija jāpiedzīvo dažādas grūtības. Šajā laikā valdīja stingra cenzūra, kas skāra ne tikai latviešu periodiku, bet arī literatūru kopumā. Pilnīga vārda un domas brīvība latviešiem vēl nebija pieejama.¹³ Taču krasa pārmaiņas nav vērojamas. Latviešu laikraksti turpina savu darbību, rodas jaunas avīzes un žurnāli, kas aizvien aktīvāk ietekmē lasošās sabiedrības izveidošanos un attīstību. Gandrīz katram laikrakstam tika veidots literārais un saimnieciskais pielikums. Aktīvi tiek popularizēti Rietumeiropas un Krievijas klasiķu darbi. 20. gadsimta sākumā par ievērojamākajiem preses izdevumiem var uzskatīt „Varavīksni” un „Dzimtenes Vēstnesi”. Līdz ar minētajiem laikrakstiem aizsākās ilustrētā žurnāla tips latviešu presē. Liela nozīme ir tam, ka ar katru gadu paplašinājās laikrakstu tematika. Piemēram, ar katru gadu ar vien vairāk publicēja rakstus par Francijas vēsturi.¹⁴

Līdz Pirmajam pasaules karam situācija latviešu periodikā bija samērā stabila. Daudzi laikraksti turpināja savu darbību. Taču Pirmais pasaules karš izjauca ierasto

---

¹¹ Apīnis, A. *Latviešu grāmatniecība*. Rīga: Liesma, 1977.

¹² Bleiere, Daina; Butulis, Ilgvars. *Latvijas vēsture: 20.gadsimts*. Jumava, 2005. 85.lpp.

¹³ Bleiere, Daina; Butulis, Ilgvars. *Latvijas vēsture: 20.gadsimts*

¹⁴ Ģinters, A. (sast.). *Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs*.

kārtību. Tas ietekmēja daudzu laikrakstu pastāvēšanu. Daudzi preses izdevumi beidz pastāvēt, to vieta nāk jauni, taču to pastāvēšanas laiks bija visai īss.¹⁵

Latviešu prese jau no pirmsākumiem veidoja sabiedrības literāro gaumi un izpratni. Tas bija viens no galvenajiem līdzekļiem, lai apmierinātu latviešu lasošās sabiedrības vēlmi lasīt. Vienlaicīgi tā bija arī lieliska iespēja izplatīt jaunas idejas. Latviešu periodika piedzīvo strauju attīstību samērā neilgā laika posmā. Tas notiek pateicoties jaunai latviešu inteliģencei, kas ienāk sabiedriskajā dzīvē. Periodika ienesa sabiedrības masā politisko pulsus un radīja jaunu sabiedrības kategoriju – avīžu lasītājus. Ar feļetonu un literāro laikrakstu palīdzību lasītāji tika iepazīstināti ar ārzemju autoriem, tika popularizēta ārzemju daiļliteratūra.

---

¹⁵ I.Bērziņa, J.Bērziņš, D.Bleiere. *Latvijas PSR vēsture. No vissenākajiem laikiem līdz mūsu dienām*. Rīga: Zinātne, 1986.

1.2. Ārzemju literatūras ienākšana Latvijas teritorijā

Sākot ar 19. gadsimta vidu, kad latviešu sabiedrība ienāk jaunā inteliģences paaudze, savu attīstību uzsāk ne tikai prese, bet arī literatūra. Tāpēc 19. gadsimts, īpaši gadsimta beigās, ir svarīgs posms latviešu literatūras attīstībā un tulkoto darbu ienākšanai Latvijas teritorijā. Lai izveidotu savu kultūru un literatūru bija nepieciešams pamats, uz kura būtu iespējams uzbūvēt savu nacionālo identitāti. Par šādu pamatu varēja kalpot ārzemju literatūra, no kuras varēja aizgūt jau izveidojušos literāros principus un pielāgot to latviešu mentalitātei. Interese par Rietumeiropas literatūru ietekmē ne tikai latviešu literārās valodas izveidošanos, bet arī sekmē tulkoto darbu ienākšanu Latvijas teritorijā. Ar prese, un grāmatu tirgotāju starpniecību Latvijā ienāk ārzemju autoru darbi. Liela uzmanība tiek pievērsta Rietumeiropas un Krievijas klasiķu darbiem, kurus bija iespējams nopirkt grāmatu veikalos vai iepazīties ar daiļdarbu fragmentiem, kas tika publicēti laikrakstos.

19. gadsimtā, latviešu sabiedrībai, daiļliteratūra (romāni, drāma u.c.) bija diezgan jauna parādība. Pirms tam populāra bija reliģiska un zinātniska satura literatūra, tā tika lasīta visvairāk. Taču izglītībai attīstoties un paplašinoties redzeslokam, lasošā sabiedrība vairāk sāk interesēties arī par daiļliteratūras darbiem.¹⁶ Sākuma posmā ārzemju literatūras ienākšanu Latvijas teritorijā ietekmēja tas, ka bija nepieciešams apmierināt vācbaltiešu lasītāri. Tieši Latvijā dzīvojošo vāciešu vidū valdīja liels pieprasījums pēc ārzemju literatūras. Tā kā šajā laikā Latvijas teritorijā dzīvojošie vācieši bija labāk izglītoti nekā latvieši.

Latviešu lasītāju aprindu veidošanos un izaugsmi ietekmēja skolu izglītības līmeņa uzlabošanās 19. gadsimta vidū un beigās, kas ietekmēja lasīt spējīgās sabiedrības izveidošanos. Līdz ar to arī latviešu sabiedrībā palielinājās laicīgas grāmatas nozīme. Rezultātā sāk veidoties latviešu literārās aprindas un literārā dzīve. Liela uzmanība tiek vērsta uz vācu literatūru, taču savu vietu periodikā ieņem arī krievu, franču un citu tautu literatūras darbi.

Kopš 19. gadsimta vidus svarīgi literatūras darbi, ko publicēja latviskos tulkojumos bija tieši klasika, ko publicē galvenokārt laikrakstos.¹⁷ Tā kā šajā laikā izglītotie latvieši labi lasīja vācu valodā, tad ar pasaules klasiķu darbiem pirmo reizi

---

¹⁶ Apīnis, A. *Latviešu grāmatniecība*. Rīga: Liesma, 1977.

¹⁷ Apīnis, A. *Latviešu grāmatniecība*. 170.lpp

varēja iepazīties tos, lasot vācu valodā. Lasītājiem tiek sniegta iespēja iepazīties ar vācu autoru darbiem. Piemēram ar Volfgana Gētes (*Johann Wolfgang von Goethe*) darbiem, kurus publicē arī latviešu laikraksti.¹⁸ Kā arī lasītājiem tiek piedāvāta iespēja iepazīt Krievijas un Francijas klasiķus un viņu darbus. Jāmin, ka Zolā un Mopasāns bija populāri 19. gadsimta beigās, viņu darbus aktīvi tulkoja un darbu fragmentus publicēja laikrakstos.¹⁹ Viens no tādiem laikrakstiem bija „Austrums”, kas 1896. gadā publicē E.Zolā darba tulkojuma, „Roma”, fragmentu.²⁰ Neskatoties uz lielo interesi par vācu literatūru, arī franču literatūrai atradās vieta latviešu preses rakstos gan 19. gadsimta beigās, gan 20. gadsimta sākumā.

Kopīgais ar Francijas kultūru latviešiem varēja būt tieši franču romantisms. Romantisma pārstāvji Francijā savos darbos darbojās kā humānisti, kā cilvēki, kas parāda sabiedrības vajadzības, kuras nedrīkst ignorēt. Piemēram, rakstnieks Viktors Igo savos darbos darbojas kā sabiedrības zemāko slāņu aizstāvis. Tieši pārdomas par sabiedrības vajadzībām varēja būt tā tēma, kas piesaistīja latviešu kultūras darbinieku uzmanību.

19. gadsimtā, veidojot savu nacionālo identitāti, latvieši lielu uzmanību pievērš tieši sabiedrībai un tās vajadzībām. Šeit arī var rast skaidrojumu, piemēram, E. Zolā popularitātei latviešu laikrakstu slejās. Franču rakstnieks E. Zolā savos darbos parāda sabiedrības dzīvi. Kopumā Francija ārzemniekus, tajā skaita arī latviešus, pievelk tur valdošās demokrātiskās tradīcijas.²¹

Galvenie principi, pēc kuriem izvēlējās darbus, ko tulkot, bija diezgan savdabīgi. No vienas puses, bija nepieciešams iepazīstināt lasošo sabiedrības daļu ar labi zināmajiem klasiķu darbiem. Citiem vārdiem sakot, ar tādu literatūru, kas būtu jālasa jebkuram izglītotam latviešu sabiedrības pārstāvim. No otras puses, tajā laikā aizraušanās ar tulkošanu bija diezgan entuziastisks darbs, jo tulkotos darbus nācās izdot par savu naudu. Citiem vārdiem sakot, par tulkotajiem darbiem neviens nemaksāja, jo tulkošana kā profesija vēl savos pirmsākumos un gadsimta beigās to

---

¹⁸ Ģinters, A. (sast.). Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1896. – 1900. g. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1936

¹⁹ Grāmata: veltījums latviešu grāmatas 475 gadu atcerei. Rakstu krājums. LNB.

²⁰ Ģinters, A. (sast.). Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1896. – 1900. g.

²¹ Veigners, Ilgvars. *Latvieši ārzemēs*. Asociācija „Latvija un latvieši pasaulē”, 1993.

varēja vairāk vai mazāk uzskatīt par hobiju vai aizraušanos. Daiļdarbu izvēle bija balstīta arī uz citiem faktoriem. Piemēram, ļoti svarīgi bija, lai darba autora un tulkotāja skatpunkti būtu vairāk vai mazāk vienādi, vai vismaz atbilstoši.²² Darbus izvēlējās skatoties uz problēmām, kas attēlotas vienā vai citā darbā. Kultūras darbinieki mēģināja saskatīt darbos tās problēmas, kas būtu atbilstošas latviešu sabiedrības problēmām un vajadzībām. Bieži vien uzmanība tiek pievērsta mazām tautām, kas tāpat kā latvieši cīnījās par savu patstāvību un centās atspoguļot to literārajos darbos. Tāpēc ir iespējams secināt, ka sākumā tulkojamos darbus izvēlējās pēc diezgan vienkāršas, varētu teikt pēc primitīvas metodes. Tulkotāji izvēlējās tos darbus, kas bija slaveni un jau labi pazīstami un kas būtu jāiepazīst katram izglītotam latviešu tautas pārstāvim.²³

Tā kā 19. gadsimta vidū un beigās nacionālās literatūras tradīcijas vēl nebija nostiprinājušās, bet bija tikai veidošanas procesā, tad latviešu dzeja un proza kā pamatu izmantoja ārzemju literatūras paraugus. Rakstnieki izmantoja aizgūtus motīvus no ārzemju autoru darbiem un reizēm pat kopējos citu autoru darbu nosaukumus.²⁴

Ārzemju literatūras ienākšanu latviešu sabiedrībā ietekmēja trīs faktori. Pirmkārt, tā bija izglīto latviešu vēlme celt Latvijas kultūru. Otrkārt, latviešu neatkarīgās preses attīstība sākot ar 19. gadsimta vidu. Un treškārt, grāmatu tirgotāji, kas arī nodrošināja ārzemju literatūras parādīšanos Latvijas teritorijā. Pateicoties grāmatu tirgotāju sakariem ārzemēs, cittautu daiļliteratūra ieplūda Latvijas teritorijā. Piemēram, ja Berlīnē vai Parīzē tika izdota jauna grāmata, tad jau pēc pāris dienām tā bija pieejama arī Rīgā.²⁵ Jau 19. gadsimta beigās Latvijā sāk dominēt tieši tulkotā literatūra, kas notiek pateicoties tam, ka latviešu inteliģence uzskata par nepieciešamu celt Latvijas kultūru līdz Eiropas līmenim.

Ērtākais veids kā nogādāt ziņas par ārzemju autoriem un viņu darbiem, bija laikraksti. Ārzemju literatūras klāsts bija tikpat plašs kā tēmu daudzveidība laikrakstos, taču lielu uzmanību latviešu inteliģence pievērsa tieši vācu un krievu literāro darbu tulkošanai un publicēšanai laikrakstos. Prese bieži publicēja vācu dzeju un Gētes darbus. Piemēram, Rainis bija viens no pirmajiem, kas pārtulko Gētes

---

²² Apīnis, A. *Latviešu grāmatniecība*. Rīga: Liesma, 1977.

²³ Apīnis, Aleksejs. *Soļi*. Preses nams, 2000.

²⁴ Apīnis, Aleksejs. *Soļi*.

²⁵ Avotiņa, Austra; Blūma, Daina; Līdaka, Asja. *Latvijas kultūras vēsture*. Zvaigzne ABC, 2003. 169.lpp

Faustu.²⁶ Literatūras ģeogrāfisko loku paplašināja daudzas izdevniecības. Atzinība šajā ziņā pienākas Derīgu grāmatu nodaļai, Liepājas Cītu tautu rakstnieku tulkotājiem, kā arī „Dienas Lapas” darbībai grāmatu izdošanā.

19. gadsimta beigās romantisms Eiropā jau bija piedzīvojis norietu, bet latviešu romāns šajā laikā vēl bija pašos sākumos. Latviešu kultūras darbinieki pievērsās vairāku romantisma pārstāvju darbu tulkojumiem, tai skaitā tika tulkoti arī slavenā franču rakstnieka, Viktora Igo, darbi. Pateicoties tulkojumiem un laikrakstu publikācijām, latviešu sabiedrībai kļuva pieejami ārzemju autoru prozas darbi un dzeja, kā arī romāni un drāmas.

Latviešu sabiedrība ilgu laiku atradās vācbaltiešu uzraudzībā un viņu kultūras ietekmē, tāpēc 19. gadsimta beigās tulkotās daiļliteratūras darbu no vācu valodas ir vairāk nekā pārējo. Lielu interesi izrādīja arī par krievu literāriem darbiem, galvenokārt par klasiķiem. Kopumā latviešu interesi tieši par šīm divām kultūrām var ļoti vienkārši izskaidrot. Latviešu tauta ilgu laiku atradās starp divām varām – starp Krievijas un Vācija kultūrām. Taču pateicoties latviešu preses izveidei un jaunās latviešu inteliģences ienākšanai kultūrvidē paplašinās izglītotās sabiedrības redzesloks. Jau 19. / 20. gadsimta mijā populāri kļūst arī franču rakstnieku literārie darbi. Šajā laika posmā tika pārtulkotas ap 30 grāmatām no franču valodas.²⁷

Vēlme izglītoties un celt latviešu sabiedrības kultūras līmeni veicināja strauju attīstību dažādās jomās. Literatūra kā vistiešākais kultūras un sabiedrības spogulis, ir svarīgs instruments jebkurā laikā, gan 19. / 20. gadsimta mijā, gan mūsdienās. Tā runā par problēmām un meklē risinājumus. Ārzemju literatūra 19. gadsimtā kalpoja par bāzi latviešu nacionālās identitātes un literatūras veidošanā un iepazīstināja tā laika sabiedrību ar daiļliteratūras darbiem, kas līdz pat mūsu dienām ir uzskatāmi par klasiku.

---

²⁶ Apīnis, Aleksejs. *Soļi*. Preses nams, 2000.

²⁷ Apīnis, A. *Latviešu grāmatniecība*. Rīga: Liesma, 1977.

2. LATVIEŠU PERIODIKAS LITERĀRIE LAIKRAKSTI

Sākot ar 19. gadsimta beigām, latviešu periodikai nozīmīgi bija ne tikai politiska vai saimnieciska rakstura laikraksti, bet arī literārie preses izdevumi un laikrakstu literārie pielikumi jeb feļetoni. Literārie laikraksti un feļetoni sniedza plašāku ieskatu literatūras jomā. Publicēja rakstus par ārzemju autoriem kā arī ārzemju rakstnieku darbu fragmentus. Kā jau visos laikrakstos arī literārajā presē tika publicēti sludinājumi, piemēram par jaunas grāmatas iznākšanu. Rietumeiropas autoru dzeja, romānu un drāmas fragmenti, paziņojumi par teātra izrādēm, teātra izrāžu recenzijas – tas viss bija sastopams gan avīžu feļetonos, gan literārajos laikrakstos.

19. gadsimta beigās laikrakstu tematika bija tik plaša, ka bija nepieciešams veidot saturā tematiski dažādus laikrakstus. Tā kā vienā avīzē nebūtu iespējams aplūkot to tēmu loku, kas valdīja latviešu periodiskajos izdevumos. Šeit arī rodas ideja par literāro laikrakstu izveidošanu, kas varētu pievērsties vienai konkrētai tēmai tādā literatūrai un viss, kas saistīts ar to. Pirmie mēģinājumi izveidot literāros žurnālus sākas 19. gadsimta 80. gados, kad tiek izveidoti trīs galvenie un nozīmīgākie literāri sabiedriski žurnāli – „Pagalms”, „Rota” un „Austrums”.²⁸ Ar šo laikrakstu palīdzību centās izveidot literārā žurnāla tipu, kas varētu nopietni veicināt literatūras, valodas un sabiedrības kultūras dzīves attīstību Latvijā.²⁹ 19. gadsimta beigās tieši ar laikraksta „Rota” starpniecību latviešu sabiedrībai tiek sniegtas ziņas par franču romantisma pārstāvi Viktoru Igo.³⁰

Pirmais laikraksts, kas iesāka literārā žurnāla tradīciju Latvijā bija „Pagalms”. Šī laikraksta mūžs bija visai īss – tas tiek izdots Jelgavā no 1881. līdz 1882. gadam. Tas bija literārs, zinātnisks žurnāls ar ilustrācijām, kas iznāca divas reizes mēnesī. Laikraksts saturiski sevī ietvēra stāstus, dzejoļus, dramatiskus darbus u.c.³¹ „Pagalms” ir pirmais žurnāls, kas aizsāk literārā žanra laikrakstu izdošanu.

---

²⁸ Teodors Zeiferts. Latviešu rakstniecības vēsture.

<http://www.korpuss.lv/klasika/Senie/Zeiferts/9.%20dala/4astond/2.zurnali.htm>

²⁹ Grigulis, Arvīds; Treijs, Rihards. *Latviešu žurnālistikas vēsture: no pirmsākumiem līdz Pirmajam pasaules karam*. 1992.

³⁰ [Autors nav minēts]. Ārzemju hronika. Rota. 1885.05.21.

³¹ Grigulis, Arvīds; Treijs, Rihards. *Latviešu žurnālistikas vēsture: no pirmsākumiem līdz Pirmajam pasaules karam*.

Laikraksts, kas turpināja „Pagalma” iesākto darbu bija literāri zinātniskais žurnāls „Rota”. Tas iznāca no 1884. līdz 1888. gadam. To izdeva Rīgā un žurnāls vairāk orientējās uz krievu literatūru, taču publicē arī rakstus, kas sniedz apskatu par literāro dzīvi Latvijā un ārzemēs, tas publicē savus laikrakstus riezi nedēļā. 1886. gadā žurnālam tiek izveidota īpaša literārā nodaļa ar nosaukumu „Rotas feļetons”, kas iznāk reizi mēnesī līdz pat žurnāla pastāvēšanas beigām. Žurnāla redaktori, K. Kļaviņš, J. Lautenbahu-Jūsmiņš, rūpīgi izvēlējās rakstus, ko publicēts savā laikrakstā. Publicējot kādu plašāku darbu, raksta autori un redaktori sniedza paskaidrojumu par darba vērtībām un īpašībām.³² Kopš 1887. gadā, kad „Rota beidz savu pastāvēšanu, žurnāla rakstus turpina izdot laikraksts „Dienas Lapa”. Tā kā žurnālam bija noteikts lasītāju skaits, kas abonēja žurnālu un daudz vēl nepublicētu rakstu, tad „Dienas Lapa” kādu laiku turpināja publicēt žurnāla „Rota” sagatavotos rakstus.

Trešais nozīmīgais literārā tipa žurnāls bija „Austrums”, kas tika dibināts Maskavā 1885. gadā. Laikraksts iznāca reizi mēnesī un savas darbības laikā vēlējās publicēt garākus literārus darbus, jo tas spētu palīdzēt bagātināt latviešu valodu un rakstniecību. „Radās ideja Maskavā izdot latviešu žurnālu, kas varētu nopietni veicināt literatūras, valodas un sabiedriskās dzīves attīstību Latvijā”.³³ Žurnāla veidotāji vēlējās izdot žurnālu, kas varētu nopietni veicināt literatūras, valodas un sabiedriskas dzīves attīstību Latvijā. Savas darbības laikā laikraksts centās bagātināt latviešu rakstniecību un informēt latviešu sabiedrību par citām tautām. To varēja panākt, publicējot rakstus par pašmāju un ārzemju literatūras sasniegumiem. „Austrums” publicēja prozas darbus, dzejoļus un literatūras kritiku. Ar kritikas palīdzību centās uzrādīt literāro darbu pozitīvos un negatīvos aspektus.³⁴ Arī žurnālā „Austrums” 19. / 20. gadsimta mijā varēja atrast rakstus par Viktoru Igo. 1887. gadā, divus gadus vēlāk nekā žurnālā „Rota”, tiek publicēts raksts par franču rakstnieku.³⁵

19.gadsimta beigās lielākā daļa latviešu laikrakstu tiek žanriski iedalīti kā politiski sabiedriski laikraksti un tajos publicēja dažādāko tēmu rakstus, sākot ar politiku un beidzot ar literāra satura rakstiem. Tātad raksta par tām tēmām, kas ir

---

³²Teodors Zeiferts. Latviešu rakstniecības vēsture.

<http://www.korpuss.lv/klasika/Senie/Zeiferts/9.%202.dala/4astond/2.zurnali.htm>

³³ Grigulis, Arvīds; Treijs, Rihards. *Latviešu žurnālistikas vēsture: no pirmsākumiem līdz Pirmajam pasaules karam*. 1992. 82.lpp.

³⁴ Teodors Zeiferts. Latviešu rakstniecības vēsture.

<http://www.korpuss.lv/klasika/Senie/Zeiferts/9.%202.dala/4astond/2.zurnali.htm>

³⁵ B. Dirīķis. Druskas par Viktoru Igo (Hugo). Austrums. 1887.04.01.

aktuālas tā laika latviešu lasošai sabiedrībai. Tāpat arī katram laikrakstam tika veidoti vairāki pielikumi, piemēram literāra satura. Literārajos pielikumos tika publicēti ne tikai latviešu autoru darbi, bet arī ārzemju autoru darbu tulkojumus. Piemēram „Pēterburgas avīzes” (Jaunās), savā literārajā pielikumā publicēja Antona Čehova (*Антон Павлович Чехов*) un Mopasāna stāstus, kā arī citu rakstnieku darbus.³⁶ Katrs laikraksts centās sevī ietvert pēc iespējas plašāku tematu loku, pat politiskie laikraksti reizēm publicēja literāra rakstura rakstus.

Laikraksts, kas bija nozīmīgs 19. / 20. gadsimta mijā, „Dienas Lapa”, nebija pieskaitāms pie literārā žurnāla tipa, taču tas bija viens no laikrakstiem, kuram bija izveidoti vairāki literārie pielikumi jeb feļtoni. Šis laikraksts izdeva sīko feļtonu, literāro feļtonu un feļtona pielikumu un katrā no šiem pielikumiem 19. / 20. gadsimta mijā tika publicēti raksti par franču rakstnieku Viktoru Igo.

Specializētie laikraksti ļāva publicēt rakstus, kas aplūko vienu konkrētu jomu, šajā gadījumā tā ir literatūra. Taču literārais žurnāls bija viens no laikrakstu tipiem, kas tiek veidots 19. / 20. gadsimta mijā. Šajā laikā tiek veidots laikraksts, kas pievēršas teātra mākslai. Laikraksts „Skatuve un dzīve” publicē ne tikai teorētiskos rakstus par dramaturģiju, bet arī teātra izrāžu recenzijas.³⁷

Varētu teikt, ka laikraksti periodiski publicēja arī sludinājumus, kas informēja latviešu lasošo sabiedrību par jaunumiem grāmatu tirgū. Sludinājumos norādīja, kādas grāmatas ir lasītākās konkrētā laika periodā, kādas jaunas grāmatas tiek piedāvātas lasītājiem. Šādi sludinājumi tika publicēti ne tikai literāros žurnālos vai laikrakstu literāros pielikumos, bet arī politiski sabiedriskajos latviešu laikrakstos.

Jāņem vērā, ka latviešu periodiskie izdevumi savus rakstus, par notikumiem pasaulē un literatūrā, veidoja balstoties uz informāciju, kas tika iegūta no Viskrievijas Telegrāfa aģentūras un Pēterburgas Telegrāfa aģentūras materiāliem. Informācija topošajiem rakstiem tika meklēta arī citos preses izdevumos. Latviešu preses izdevumi parasti atreferēja citu preses izdevumu svarīgākās publikācijas, papildinot tās ar savu viedokli.³⁸

---

³⁶ Grigulis, Arvīds; Treijs, Rihards. *Latviešu žurnālistikas vēsture: no pirmsākumiem līdz Pirmajam pasaules karam*. 1992.

³⁷ Grigulis, Arvīds; Treijs, Rihards. *Latviešu žurnālistikas vēsture: no pirmsākumiem līdz Pirmajam pasaules karam*.

³⁸ Bleiere, Daina; Butulis, Ilgvars. *Latvijas vēsture: 20.gadsimts*. Jumava, 2005.

Sabiedriski literāro žurnālu izveidošanās 19. / 20. gadsimta mijā ļāva sabiedrībai tuvāk un detalizētāk iepazīties ar literatūras pasauli. Tie deva iespēju detalizētāk ieskatīties dažādu autoru daiļradē gan pašmāju, gan ārzemju. Šādi laikraksti varēja pilnībā sevi veltīt vienai konkrētai darbības sfērai un paplašināt ne tikai savu, bet arī latviešu sabiedrības literāro redzesloku.

2.1. Rietumeiropas kultūra latviešu presē

Gadsimtu mijā periodikas interese par dzīvi ārzemēs un ārzemju literatūru ar vien pieauga. Literārie žurnāli un laikrakstu feļetoni ar vien vairāk pievērsās literāro darbu popularizēšanai, publicējot tulkoto darbu fragmentus. Ar katru izdoto laikrakstu, sabiedrībai tiek dota iespēja iepazīties ar kādu no kārtējiem klasiķiem, ar autoru, kura darbus būtu, jāzina katram izglītotam latvietim. Vācu, Franču dzeja un proza, krievu rakstnieku stāsti – tas viss ir atrodamas 19. / 20. gadsimta mijas literārajos laikrakstos un preses izdevumu literārajos pielikumos. Tulkojumu parādīšanās veicināja ne tikai palielināja sabiedrības zināšanas un kultūras līmeni, bet arī veicināja latviešu valodas un rakstniecības attīstību.

19. / 20. gadsimta mijā latviešu periodika interesējās par dažādām valstīm, laikrakstos publicēja rakstus par Francijas, Vācijas, Spānijas un daudzu citu valstu kultūrām. Līdz ar to katrs latviešu lasītājs varēja iepazīties ar Rietumeiropas kultūras dažādību, kā tā bija lieliska iespēja nedaudz tuvāk iepazīt ārzemju literāros darbus un to autorus. Ļoti tuvi un vairākkārt publicēti bija vācu un krievu rakstnieku darbi. No vācu autoriem populārākais un biežāk minētais bija Gēte.³⁹ Latviešu laikraksti aktīvi pievērsās vācu klasiķiem un viņu darbiem. Vācu darbu publikācijas dominēja latviešu preses izdevumos 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā. Populāri bija arī krievu klasiķi. Kā jau tika minēts iepriekšējā nodaļā, latviešu preses uzdevums bija sniegt lasītājiem tos darbus, kas bija atzīti par klasiku. 19. gadsimta beigās latviešu prese publicēja un interesējās ne tikai par cittautu romāniem, dzeju vai prozu, bet arī par autoru aforismiem, domu graudiem. Rakstnieku izteikumi, kas mudina lasītāju aizdomāties, bija tikpat populāri kā pati daiļliteratūra.

Lai arī vācu un krievu autoru darbi ieņēma svarīgu vietu latviešu preses rakstos, citu tautu literatūra netika atstāta aizmirsta. Latviešu sabiedrībai bija pieejami arī citu tautu rakstnieku darbi – dzeja, proza, romāni. Piemēram, ar katru gadu arvien palielinājās interese par franču rakstniekiem un viņu devumu literatūrai. No franču rakstniekiem populāri bija Zolā un Mopasāns,. Līdz ar romantisma izveidošanos Latvijā 19. gadsimta beigās, latviešu laikraksti sāk pievērst lielāku uzmanību arī citu

---

³⁹ Ģinters, A. (sast.). Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1896. – 1900. g. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1936.

tautu romantisma pārstāvjiem, piemēram, biežāk sāk parādīties arī raksti par Viktoru Igo, tiek publicēta autora darbu atdzejojumi.

Līdz 19. gadsimta 80. gadiem laikraksti un to literārie pielikumi pārsvarā publicē rakstus par ievērojamu ārzemju cilvēku biogrāfiju vai kādu svarīgu notikumu kāda autora dzīvē. Piemēram, 1881. gadā laikraksts „Baltijas Vēstnesis” publicē rakstu „kas stāsta par franču rakstnieka Viktora Igo 80-to dzimšanas dienu un tās svinēšanu Francijas galvaspilsēta, Parīzē.”⁴⁰ Pāris gadus vēlāk (1885. g.) tas pats laikraksts jau publicē rakstu par rakstnieka nāvi un pasākumiem, kas tiek veļtiti Viktora Igo piemiņai.⁴¹ Tiek publicētas arī politisko personu biogrāfijas, kas nav saistītas ar literatūru. Taču arī šie laikraksti sniedz ieskatu Francijas kultūrā. Ar Emīlu Zolā lasītāji iepazīstas 1898. gadā, kad „Mājas Viesa pielikums” publicē rakstnieka darba „Krupis” tulkojumu.⁴² Vēlāk latviešu laikraksti bieži publicēs autora darbus.

Laika periodā no 1896. līdz 1900. gadam latviešu periodika izrāda diezgan lielu interesi par Franciju, tās kultūru un literatūru. Latviešu uzmanību piesaista ne tikai franču literatūra, bet arī Francijas politiskie notikumi un personības. Šajā laikā ir manāma interese par Francijas literatūru un par franču romantismu. Piemēram, „Mājas Viesa” pielikums „Mājas Viesa mēnešraksts” publicē rakstu, kas runā par franču jauno literatūru.⁴³ Minētajā laika periodā par Francijas literatūru interesējas arī citi laikraksti, kas nav orientēti tikai uz literatūru. Kā piemēru var minēt laikrakstu „Dienas Lapa”. Šo laikrakstu piesaista ne tikai franču literatūra kopumā, bet arī atsevišķi žanri, piemēram, humors. 1900. gadā „Dienas Lapa” publicē rakstu ar nosaukumu „franču humoristi”.⁴⁴

Francijas autori piesaistīja arī literārā žurnāla „Austrums” uzmanību. Šis laikraksts izrāda uzmanību tiešu franču romantiķiem un sniedz ieskatu tādā franču literatūras žanrā kā romāns. Tas ziņo arī par jaunākajām grāmatām, kas ir pieejamas

---

⁴⁰ Ģinters, A. (sast.). Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1876. – 1885.g. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1930.

⁴¹ Ģinters, A. (sast.). Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1876. – 1885.g.

⁴² Ģinters, A. (sast.). Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1896. – 1900. g. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1936.

⁴³ Ģinters, A. (sast.). Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1896. – 1900. g.

⁴⁴ Turpat

latviešu lasītājiem. Piemēram, 1896. gadā žurnāls „Austrums” savā 5. numurā paziņo par Žorža Klemanso (*Georges Benjamin Clemenceau*) jauno grāmatu, bet nākamajā numurā jau tiek stādīts priekšā Emīla Zolā darbu „Auglība” un „Roma” tulkojumi.⁴⁵ Pārējie laikraksti, kas nebija pieskaitāmi pie literāriem laikrakstiem, savās slejās izveidoja speciālu rakstu sēriju ar nosaukumu „Citu tautu rakstnieki”, kas sevī ietvēra diezgan plašu rakstnieku loku. Šāda rakstu sērija tika publicēta literārajos žurnālos (piem. Austrums) vai laikrakstu feļetonos.

Līdz Pirmajam pasaules karam latviešu laikrakstos dominēja Zolā un Mopasāna vārds, tika publicēti, analizēti un kritizēti viņu darbu fragmenti. Bija sastopami arī raksti, kur vienu no franču rakstniekiem apsūdzēja plaģiātā. Par Viktoru Igo vienkārši sniedza informāciju, varētu teikt, ka latviešu prese veidoja priekšstatu par rakstnieka dzīvi nevis par literāro darbību. Protams, bija pārtulkoti un publicēti pāris dzejoļi, taču slaveno romānu tulkojumi izpaliek. Viktora Igo slavenā romānā „Parīzes Dievmātes katedrāle” fragments tiek publicēts tikai 1914.gadā, laikrakstā „Varavīksne”, tāpat arī darbs „Vaterlo”.⁴⁶ Pirmā pasaules kara laikā lielāko daļu no Viktora Igo darbiem, kas tiek publicēti arī presē, tulko Edvards Virza.

Latvijas kultūras darbiniekus piesaistīja ne tikai pasaules literatūra un pazīstamākie rakstnieki, bet arī ārzemju politiskie darbinieki. Savos rakstos latviešu preses darbinieki pievērsās diezgan nozīmīgām personībām, kas ieņēma svarīgu vietu Francijas vēsturē. 19. gadsimta beigās latviešu lasošā sabiedrība tiek iepazīstināta ar Leonu Gambetu un Napoelonu I. Latviešu laikraksti 19. gadsimta beigās izrādīja samērā lielu interesi arī par Dreifusa lietu (*l'affaire dreyfuss*)⁴⁷, kas bija izraisījusi plašas diskusijas Francijā, kur tā arī norisinājās.

Ārzemju un pašmāju literatūras popularitāti veicināja arī sludinājumi, kas tika publicēti laikrakstos. Šādi sludinājumi tika publicēti ne tikai literārajos žurnālos vai feļetonos, bet arī politiskajos vai sabiedriskajos latviešu laikrakstos. Grāmatu sludinājumi informēja latviešu lasītājus par tām grāmatām, kas tagad ir pieejamas

---

⁴⁵ Ģinters, A. (sast.). Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1896. – 1900. g. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1936.

⁴⁶ Latviešu zinātne un literatūra. Periodikā iespiesto rakstu sistemātisks rādītājs 1914. Rīga, 1989

⁴⁷ Dreifusa lieta bija politisks skandāls, kas norisinājās Francijā 19./20.gadsimta mijā. Tā izraisīja šķelšanos Francijas sabiedrībā. Dreifusa lieta iesakās 1894.gadā, kad kapteinis Alfrēds Dreifuss tika apsūdzēts valsts nodevībā un spiegošanā Vācijas labā.

grāmatu veikalos un kuras ir vērts izlasīt. Šādi sludinājumi bija populāri un pieejami gan 19. / 20. gadsimta mijā, gan Pirmā pasaules kara laikā. Reizēm šādi sludinājumi veidoja arī populārāko un lasītāko grāmatu sarakstu, kas parāda kuru valstu literatūras interesēja vairāk tā laika latviešu sabiedrību.

Latviešu periodikas literārie laikraksti centās sevī ietvert pēc iespējas plašāku autoru loku, stādot priekšā klasiķu darbus un padarot tos zināmus lasītājiem. Interesējoties galvenokārt par vācu literāro pasauli, netiek aizmirsti arī citu tautu autori, kas ir radījuši izcilus darbus. Ja 19. gadsimta beigās par Franciju interesējas, samēra maz, tad šī situācija mainās, gadiem ejot. Līdz ar romantisma ienākšanu latviešu kultūrā, rodas arī interese par franču romantisma pārstāvjiem un ne tikai. 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā sabiedrību piesaistīja ne tikai Francijas literatūra un kultūras dzīve, bet arī politika.

2.2. Teātris un teātra izrāžu recenzijas latviešu laikrakstos.

Kopš 19. gadsimta beigām latviešu sabiedrības interesi piesaistīja ne tikai literatūra, bet arī ārzemju klasiķu darbu iestudējumi teātrī. Šajā laikā teātris un tajā iestudētās izrādes ir tikpat nozīmīga un populāra kā grāmatu lasīšana. 19. / 20. gadsimta mijā tika izveidots pirmais latviešu teātris, kas veicināja ne tikai kultūras attīstību, bet arī deva iespēju latviešu sabiedrībai tuvāk iepazīt latviešu un ārzemju autoru darbus. Pateicoties tam, laikraksti tagad varēja publicēt arī teātra izrāžu recenzijas, iepazīstināt sabiedrību ar ārzemju autoru lugām. Spriežot pēc latviešu laikrakstu publikācijām, teātrī vairāk dominēja angļu dramaturga, Viljama Šekspīra, darbi.

19. / 20. gadsimta mijā paziņojumi par jaunākajām teātra izrādēm un publicētās teātra izrāžu recenzijas nebija retums. Nevarētu teikt, ka literatūra, kā viens no tematiem, ieņēma lielāku vietu latviešu periodikā. Teātris un literatūra bija vienlīdz nozīmīgi un savā starpā saistīti. Ja laikrakstu literārajās nodaļās galvenokārt dominēju vācu autoru darbu tulkojumi, piemēram, Gētes darbi, tad teātra repertuārs nedaudz atšķīrās. Teātrī dominēja latviešu autoru darbu iestudējumi, to bija daudz vairāk nekā ārzemju autoru darbu iestudējumu. Pēc popularitātes aiz latviešu iestudējumiem sekoja teātra izrādes pēc Gētes un Viljama Šekspīra (*William Shakespeare*) darbiem. Spriežot pēc publicētajām teātra izrāžu recenzijām latviešu laikrakstos teātra repertuārā, Gētes un Šekspīra darbi bieži parādās tieši 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā.⁴⁸ 19. / 20. gadsimta mijā tiek iestudēti vairāki, angļu dramaturga, Viljama Šekspīra, darbi un spriežot pēc teātra izrāžu recenzijām latviešu presē, vairākus Šekspīra darbus iestudē atkārtoti. Līdz Pirmajam pasaules karam teātra repertuārs nedaudz mainās un tiek iestudēti citu autoru darbi. Varētu teikt, ka vācu autoru darbi pārstāj dominēt latviešu literārajos žurnālos un pielikumos un teātrī.

Gadsimtu mijā teātra repertuārā ienāk arī franču autoru darbi, kas piesaista latviešu sabiedrības uzmanību un interesi. Viens no autoriem, kura darbus iestudēja latviešu teātrī, bija franču rakstnieks un vairāku komēdiju autors, Žans Batists Moljērs (*Jean-Baptiste Poquelin/Molière*). Diemžēl teātra recenzijas nenorāda uz to, ka latviešu sabiedrībai tika piedāvāti vairāki Moljēra darbi. Latviešu inteliģencei tiek

---

⁴⁸ Ģinters, A. (sast.). Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1896. – 1900. g. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1936.

piedāvāts viens no franču rakstnieka darbiem un tā ir luga „Skopulis”, par kuru vairākkārt publicē recenzijas. Viena no pirmajām recenzijām par izrādi „Skopulis” tika publicēta laikrakstā „Baltijas vēstnesis” 1900. gadā.⁴⁹ Atkārtota Moljēra darba iestudēšana teātrī varētu norādīt uz to, ka tieši šis franču autors bija vairāk iecienīts latviešu inteliģences vidū.

Latviešu laikraksti informēja sabiedrību ne tikai par jaunākajām teātra izrādēm Latvijā, bet arī sniedza ieskatu par teātra darbību kopumā, kā arī par dramaturģijas teorētiskajiem aspektiem. Tika publicēti raksti par Rīgas Latviešu teātra saimniecību, piemēram. Interesējās ar par teātra darbību un teātra mākslas kārtību ārzemēs. Piemēram, laikraksts „Dienas Lapa” 1899. gadā publicē rakstu ar nosaukumu „Teātra lieta Francijā”, kur tiek aplūkots Francijas teātris.⁵⁰ Latviešu laikraksti informēja lasītājus arī par teātra darbinieku jubilejām. Diemžēl 19. / 20. gadsimta mijā latviešu teātris neiestudēja franču rakstnieka, Viktora Igo, darbus. Iemesls tam varēja būt tas, ka šajā laikā netika arī publicēti viņa romāni vai lugas.

Pirmā pasaules kara laikā mainās latviešu teātra repertuārs, Gēte vairs nav tik populārs, viņa darbus gandrīz neiestudē. Taču joprojām dominē latviešu autoru darbu iestudējumi. Tā pat kā 19. / 20. gadsimta mijā arī Pirmā pasaules kara laikā latviešu sabiedrībai tiek piedāvāti Viljama Šekspīra darbi. Popularitāti iegūst arī angļu rakstniece Virdžīnija Vulfa. Interese par Vulfu šajā laika varētu būt saistīta ar modernisma ienākšanu un tā popularitāti Latvijā. Tā kā Vulfa bija viena no nozīmīgākajām 20. gadsimta modernisma pārstāvjiem literatūrā. Arī Pirmā pasaules kara laikā teātrī netiek iestudēti Viktora Igo darbi. Ar šī rakstnieka darbiem latviešu sabiedrībai tiek dota iespēja iepazīties tikai starp karu gados.

Gan 19. / 20. gadsimta mijā, gan Pirmā pasaules kara laikā latviešu inteliģence centās iepazīstināt sabiedrību ar diezgan plašu autoru loku gan literatūrā, gan teātrī. To varēja panākt tieši ar laikrakstu palīdzību, kas sniedza plašu informāciju par teātri un teātra mākslu kopumā. Ar teātru izrāžu recenzijām tika vērtēti gan pašmāju, gan ārzemju autoru darbi, tika iegūta informācija par teātra situāciju ārzemēs.

---

⁴⁹ Ģinters, A. (sast.). Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1896. – 1900.g. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1936.

⁵⁰ Ģinters, A. (sast.). Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1896. – 1900.g.

3. VIKTORA IGO DAIĻRADE UN TĀS ATSPUGUĻOJUMS LATVIEŠU PREŠĒ 19./20.GADSIMTA MIJĀ

Franču rakstnieks, Viktors Igo ir viens no spilgtākajiem romantisma pārstāvjiem. Ieņem īpašu vietu gan pasaules, gan franču literatūras vēsturē kā izcils romānu rakstnieks un dzejnieks. Pasaule viņu pazīst kā romānu autoru. Slavenākie rakstnieka romāni ir - „Parīzes dievmātes katedrāle”, „Nožēlojamie”, taču Francijā viņš ir slavens un atpazīstams kā dzejnieks. Mūsdienās Viktoram Igo ir konkrēts tēls un katrs kulturāls cilvēks vairāk vai mazāk ir pazīstams ar viņa darbiem. Taču ir interesanti uzzināt kad un ar ko sākas interese par franču rakstnieka dzīvi un kurā brīdī latviešu sabiedrība pievēršas Viktora Igo daiļradei.

Viktors Igo dzimis Francijas austrumos, Bezansonā, Napoleona armijas ģenerāļa ģimenē. Tēva profesijas dēļ V.Igo kopā ar ģimeni bērnībā daudz ceļo. Jau bērnībā daudzie ceļojumi atstāja lielu iespaidu uz jauno rakstnieku, kas veicināja rakstnieka interesi par literatūru. Kā rezultātā viņš pievērsās literatūrai diezgan agrā vecumā. Vislielākos iespaidus Viktors Igo guva atrazdamies Spānijā, kur arī tapa viņa pirmie dzejoļi.⁵¹

Būdams jauneklis, Viktors Igo seko sava tēva gribai un iestājas universitātē, kur studē jurispudenci. Taču acīmredzami studiju process rakstnieku neinteresē, jo mācību laikā viņš neapmeklē nevienu lekciju. Tā vietā viņš pavada laiku aktīvi, rakstot dzejoļus. Šajā laikā rakstnieka tieksmi pēc literatūras atbalstīja viņa māte. Savukārt, no tēva šāda situācija tika cītīgi slēpta, jo tēvs bija diezgan neiecietīgs pret rakstniekiem un negatīvi attiecās pret šādu profesiju.⁵²

Pēc vairākiem gadiem Viktors Igo iegūst pasaules slavu pateicoties saviem romāniem, kurus pazīst ikviens lasošs cilvēks. Taču jāmin, ka savu darbību literatūrā Viktors Igo uzsāk tieši kā dzejnieks. Pirmos dzejoļus viņš sāk rakstīt trīspadsmit gadu vecumā, kad pirmie dzejoļi tiek rakstīti uz darba burtnīcu vākiem. Jau 1817. gadā

---

⁵¹ Moruā, Andrē. *Olimpio jeb Viktora Igo dzīve*. Izdevniecība „Liesma”, 1974.

⁵² Moruā, Andrē. *Olimpio jeb Viktora Igo dzīve*.

Viktors Igo nosūta vienu no saviem darbiem uz Francijas Akadēmijas rīkoto konkursu, taču negūst gaidīto atzinību.⁵³

1822. gadā tiek izdots rakstnieka pirmais dzejoļu krājums, kas iznāk ar nosaukumu „Odas un balādes” (*Odes et ballades*). Viktora Igo pirmie dzejoļi atbilst klasicisma kanoniem, taču ar laiku mainās rakstības stilistika un viņa darbos sāk parādīties iezīmes, kas vairs neatbilst klasicisma stilam. Šajā brīdī Viktors Igo sāk pievērsties romantisma virzienam literatūrā. Savā pirmajā dzejoļu krājuma priekšvārdā rakstnieks sevi pirmo reizi nosauc par romantiķi. Par romantisma manifestu tiek uzskatīts Viktora Igo 1827. gadā sarakstītais priekšvārds drāmai *Kromvels* (*Cromwell*).

Viktora Igo darbos bija manāms politikas un fantāzijas savienojums, kur tiek rādītas sociālās nevienlīdzības problēmas, kas ir diezgan tuvas rakstniekam. Varētu teikt, ka savos darbos Viktors Igo darbojas kā dzīves pabērnu aizstāvis. Taču šī nav vienīgā tēma, kas tiek atspoguļota rakstnieka darbos. Viktors Igo rāda lielu interesi par Napoleona personību, savos darbos paužot gan nosodījumu, gan apriību par Napoleona panākumiem.

Runājot par Viktora Igo daiļradi ir jāmin arī viņa ievērojamākie darbi – vēsturiskais romāns „Parīzes Dievmātes katedrāle” (1831), romāns „Nožēlojamie” (1862), kurā tiek pausta doma par tautas aizstāvēšanu, kā arī romāni „Cilvēks, kas smejas” un „Deviņdesmit trešais gads”.

Galvenokārt, Viktors Igo ir pazīstams kā rakstnieks, dzejnieks un dramaturgs, taču ir jāmin, ka viņš ir darbojies arī citās sfērās, kas netiek saistītas ar literatūru. Savā dzīves laikā viņš darbojas kā publicists, kas pauž diezgan patriotisku nostāju, viņš ir demokrātiski virzīts politiķis, kas cenšas aktīvi iesaistīties politiskajā darbībā. Kā daudzpusīga personība, Viktors Igo nodarbojas ar zīmēšanu un fotogrāfiju. Viņš zīmē karikatūras un veido ilustrācijas saviem darbiem. Savu laiku viņš velta arī reliģiskiem jautājumiem un filozofijai. Kā politiķis, Viktors Igo mēģina aizstāvēt rakstnieku intereses un neatkarību. Viņš aktīvi runā par preses brīvību, nāves soda atcelšanu un pievēršas sociālajām problēmām.

---

⁵³ Vecozols, Jūlijs. *Viktors Hugo : Ģeniālā franču rakstnieka dzīve*. Rīga : Grāmatu Draugs.

Viktors Igo un viņa romāni tiek uzskatīti par vienu no romantisma virziena raksturojošām pazīmēm. Ar rakstnieka milzīgo ieguldījumu literatūrā tiek atzīmēts viss 19.gadsimts. Rakstnieks mirst 1885.gadā. Šajā laikā latviešu presē parādās pirmais raksts, kas piemin Viktora Igo vārdu. Šajā brīdī arī sāk veidoties interese par franču slavenāko romantiķi. Taču 19./20.gadsimta mijā latviešu sabiedrībai netiek dota iespēja iepazīt Viktoru Igo kā vienu no nozīmīgākajiem dzejniekiem franču literatūrā.

Līdz ar prese attīstību palielinās sabiedrības interese par kultūru, mākslu un literatūru. Laikrakstos sāk parādīties raksti par ārzemju autoru dzīvi un darbību literatūrā. Ja 70. gados laikrakstos tikai izskan aicinājums apkopot pazīstamāko autoru dzīves aprakstus, tad jau nākamajā desmitgade šis aicinājums tiek aktīvi realizēts un pārvērsts realitātē. 19. / 20. gadsimta mijā viens no autoriem, kuram savās publikācijās pievērsās latviešu periodika bija Viktors Igo. Franču rakstniekam veltītie avīžu raksti ietvēra sevī ne tikai viņa biogrāfijas aprakstu, bet arī viņa literārās darbības aprakstus. Viņa vārds tiek minēts arī runājot par citu rakstnieku dzīvi un darbību dažādās sfēras.

19. gadsimta beigās nozīmīgākie un ietekmīgākie laikraksti, piemēram „Mājas Viesis” vai „Baltijas Vēstnesis”, npublicēja rakstus par Viktoru Igo. Rakstnieka vārds bieži parādījās mazāk populāru avīžu rakstos vai preses izdevumu literārajos pielikumos. Tematiski tie bija laikraksti, kas publicēja literāru darbu aprakstus, autoru biogrāfijas vai daiļdarbu fragmentus.

Pirmās publikācijas, kurās tiek minēts Viktora Igo vārds, parādās 19.gadsimta 80.gados žurnālā „Rota” tiek publicēts Viktora Igo darba atdzejojums „Dziesma līgaviņai”.⁵⁴ To bija pārtulkojis Esenbergu Jānis, kas vairākkārt ir tulkojis un sastādījis tekstus, kas bija saistīti ar Viktora Igo, viņa dzīvi un daiļradi. Tas ir viens no pirmajiem rakstiem par Viktoru Igo, kur latviešu sabiedrībai tiek piedāvāts aplūkot Viktora Igo daiļradi, izlasot autora dzejoļa atdzejojumu. Lūk arī pāris rindiņas no publicēta dzejoļa:

„Jau dārzā rīta blāzma smaida

---

⁵⁴ Viktors, Igo. Rīta sveicinājums līgaviņai. Rota. 1886.07.13 . Tulk. Esenbergu Jānis

Un burvju vara tevi sauc;

Putni dziesmas augšup raida

Un manos vārdos glaimu jauc.”⁵⁵

Viktora Igo saistību ar mūziku parāda viens cits raksts, kas tiek publicēts laikrakstā „Austrums”, kur lasītājiem tiek piedāvāts iepazīties ar V.Igo sarakstīto serenādi.⁵⁶ Fragmenti no publicētās V.Igo serenādes:

CANTO.

1. Kad Tu, jau - - - ka - kā, dzeedi, un es Tev lo - lo-
2. Kad Tu sme - - - jees, Tev a-cis zib mi - le - sti - bas
3. Kad Tu, dar - - - ga - kā, gu-li pee sirds man lai - mi-

PIANO.

Pētot un lasot latviešu laikrakstu rakstus, kas iznāk 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā varam konstatēt, ka tā laika prese neapzināti veido dažādus priekšstatus par Viktoru Igo, nevis vienu konkrētu tēlu. Franču rakstnieks tiek aplūkots kā daudzpusīga personība, kas interesējas par visu un iesaistās citās darbības sfērās, ne tikai literatūrā. Protams, būtu jāmin arī tas, ka gandrīz katrs raksts par Viktoru Igo sākas ar frāzi, kas raksturo V.Igo kā vienu no nozīmīgākajiem un slavenākajiem 19. gadsimta Francijas rakstniekiem. „18.februārī Francija godināja savu dzejnieku Viktoru Igo, kurš simts gadus atpakaļ tanī dienā bija piedzimis[...] Viņš atstājis ļoti lielu iespaidu uz franču literatūru, kurā viņš gandrīz septiņdesmit gadus rosīgi darbojās. Viņa nopelns ir tas, ka viņš savas tautas valodu jo lielā mērā izdaiļojis”.⁵⁷ Taču neskatoties uz to, lielāka uzmanība tiek veltīta tieši autora darbībai ārpus literatūras. Līdz ar to 19. / 20. gadsimta mijā vēl nevar teikt, ka priekšstats par Viktoru Igo kā vienu no franču nozīmīgākajiem literātiem izveidojies latviešu sabiedrībā.

⁵⁵ Viktors Igo. Rīta sveicinājums līgaviņai. Rota, 1886.07.13. Tulk. Esenbergu Jānis

⁵⁶ Viktors Igo. Serenada. Austrums. 1890.05.01. Tulk. K.Guno.

⁵⁷ B. [Nezināms autors]. Viktors Igo (Hugo). Austrums. 1902.03.01

Varētu teikt, ka šajā laika periodā latviešu prese ir vairāk tendēta radīt Viktoram Igo politiķa tēlu. Iespējams, tas ir saistīts ar latviešu lielo interesi par politisko situāciju ārpus Latvijas teritorijas, kas tika sīki atspoguļota pirmajos latviešu laikrakstos. Viktora Igo politiķa tēls tiek radīts pateicoties rakstiem par nāves soda atcelšanu Francijā, pret kuru diezgan aktīvi cīnījās Viktors Igo. Paralēli politiķa tēlam, tiek veidots arī filozofa tēls. To panāk ar rakstiem, kuros ievieto Viktora Igo aforismus. Viens no aforismiem, kas tiek piedāvāts lasītājiem: „Nekad nesmejaties par tiem, kas raud, bet raudat par tiem, kas smejas”.⁵⁸ Vieni un tie paši aforismi varēja parādīties vairākkārt tikai dažādos laikrakstos. Tā kā dotajā laika periodā diezgan daudzus tekstus tulkoja no krievu valodas, tad vieni un tie paši aforismu tulkojumi varēja nedaudz atšķirties. Līdz ar to varēja mainīties arī pasniegtā doma, kas varēja novest pie neprecizitātēm tekstā. Svarīgi ir minēt arī to, ka šie aforismi oriģinālā valodā netika publicēti latviešu preses izdevumos. Iespējams tāpēc, ka latviešu sabiedrībai vēl nebija dota iespēja apgūt citas valodas un tajās lasīt jebkādus tekstus.

Latviešu laikrakstos 19. / 20. gadsimta mijā Viktora Igo vārds tiek minēts arī saistībā ar citiem māksliniekiem un rakstniekiem. Kā rezultātā franču rakstnieka vārds parādījās gan latviešu, gan krievu autoru un mākslinieku biogrāfijās. Viņš ieņēma savu vietu tā laika mākslinieku daiļradē, kā sava veida ietekmes avots.

Viens no latviešu kultūras darbiniekiem, kas ir saistīts ar Viktora Igo vārdu, ir Esenbergu Jānis, kas bija tulkojis Viktora Igo dzejoļus un publicējis rakstus presē.⁵⁹ Esenbergu Jānis bija latviešu dzejnieks, kas tulkoja tā laika labāko liriķu dzejoļus. Viens no Viktora Igo dzejoļiem, ko bija pārtulkojis Esenbergu Jānis, bija jau minētais „Rīta sveicinājums līgaviņai”.⁶⁰ Tas bija pirmais Viktora Igo dzejolis, kas tika pārtulkots un tapa pieejams latviešu lasītājiem. Pirmo tulkojumu publicēja jau iepriekš minētais laikraksts „Rota” 1886. gadā. Sabiedrībai tā bija pirmā iespēja iepazīt Viktoru Igo kā dzejnieku, nevis kā romānu rakstnieku.

---

⁵⁸ Viktors Igo. Aforismi iz Viktora Igo rakstiem. „Dzimtenes vēstneša” literārais pielikums. 1907.12.20.

⁵⁹ [Autors nav minēts]. Latviešu dzejnieks Esenbergu Jānis. Austrums. 1892.12.01.

⁶⁰ Viktors Igo. Rīta sveicinājums līgaviņai. Rota. 1886.07.13. Tulk. Esenbergu Jānis

Ar Viktora Igo aforismu tulkošanu savu darbību ar autora vārdu bija saistījis arī Vārpuļu Induls, kas sniedza ieskatu autora kā filozofa personībā. „Prāts un sirds – divi paralēli apgabali; ja viens paplašinās, palielinās arī otrs”. „Ģēnīgiem pieder tikai nākotne, bet toties tā viņiem pieder uz laiku laikiem”.⁶¹ Pateicoties viņam, laikraksts „Balss” divas reizes publicēja franču autora domu graudus un ļāva detalizētāk izprast šī cilvēka personību.

Lielākoties Viktora Igo vārds tiek saistīts ar citu mākslinieku daiļradi tieši tulkojumu ziņā. Protams, jāmin tas, ka 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā vēl netiek tulkoti autora izcilie romāni. Galvenokārt, tulkojumi tiek veidoti dzejoļiem un aforismiem. 19. / 20. gadsimta mijā aforismi bija diezgan populāra parādība latviešu preses izdevumos. Tulkotāji galvenokārt, pievēršas prozai un dzejoļiem. Viktora Igo vārds ir saistīts arī ar K.Jākobsona darbību latviešu presē, tā kā viņš bija pārtulkojis Viktora Igo sarakstītu stāsta fragmentu ar nosaukumu „Māmuliņa”.⁶²

Neskatoties uz to, ka dominēja interese par vācu un krievu literatūru un tās klasiķiem, arī Viktoram Igo tika veltīta vieta latviešu inteliģences dzīvē. Autora tēls, apzināti vai neapzināti, tika izveidots visai vispusīgs. 19. / 20. gadsimta mijā latviešu prese parāda Viktoru Igo kā ļoti daudzpusīgu personību, kas velta savu laiku un spēkus dažādām darbības jomām. Tāpēc latviešu sabiedrībai tika piedāvāts Viktora Igo tēla kopums, vispusīgs priekšstats par autoru un viņa personību.

---

⁶¹ Viktors Igo. Aforismi. „Balss” feļetons. 1902.06.13. Tulkojis Vārpuļu Induls

⁶² Viktors Igo. Māmuliņa. Jaunības draugs. 1904.03.01. Tulk. K.Jakobsons

3.1. Latviešu prese par Viktoru Igo kā rakstnieku

19. gadsimts pasaules literatūras vēsturē tiek atzīts par romantisma laiku. Šajā laikā dzīvo viens no slavenākajiem Francijas literatūras pārstāvjiem. Viktors Igo atstāja lielu kultūras un literatūras mantojumu nākamajām paaudzēm. Latviešu interese par Franciju un tās kultūru vienmēr ir bijusi aktuāla, gan 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā, gan mūsdienās. Tam par pierādījumu kalpo latviešu prese ar savām publikācijām ne tikai par politisko situāciju Francijā bet arī par tās kultūru un literatūru. Sākot ar 19. gadsimta 80. gadiem periodiski, iznāk avīžu raksti, kas sniedz informāciju par Viktoru Igo.

Kā jau iepriekš tika minēts Viktors Igo mirst 1885. gadā. Šajā laikā latviešu prese publicē pirmo rakstu, kur parādās franču rakstnieka vārds. 1885. gada 21. maijā laikrakstā „Rota”, sadaļā ārzemju hronika, tiek publicēts raksts, kas paziņoja par Viktora Igo nāves dienu. Neskatoties uz to, ka šajā laikā vēl netika pārtulkots vai publicēts neviens Viktora Igo darbs, šajā rakstā viņš tiek nosaukts par galveno francūžu rakstnieku un tautas vīru. Kā arī tiek uzsvērts autora ilgi nodzīvotais mūžs, kura laikā Viktors Igo savai tautai ir atstājis ievērojamu mantojumu un bagātinājis tautas rakstniecību. „Sava ilgajā mūžā, darbojoties katrā rakstniecības laukā, sarakstītās dziesmas, romānus un dzeju, ir pasniedzis savai tautai ka rotu”.⁶³ Šī gada laikā laikrakstā „Rota” tiek publicēts vēl viens raksts, kas sniedz ziņas par Francijas kultūras dzīvi un franču rakstniekiem.

Jau 1885. gada 11. jūnijā laikrakstā „Rota” atkal tiek pieminēts Viktors Igo. Rakstā autoram tiek veltītas tikai pāris rindiņas, kurās viņš tiek nosaukts par 19. gadsimta lielāko dzejnieku un rakstnieku. Diemžēl nekāda sīkāka informācija par Viktora Igo daiļradi netiek sniegta. Taču rakstā uzsver to, ka līdz šim latviešu valodā nav pārtulkots neviens Viktora Igo darbs. Diezgan savādi ir tas, ka šis fakts šķiet latviešu inteliģencei diezgan pozitīvs. Tas tiek secināts izejot no raksta autora izteikuma par to, ka pateicoties darbu neesamībai latviešu literatūra ir palikusi nesamaitāta. „Francūži pavadīja dzejnieku un rakstnieku Viktoru Igo [...] 19.gadsimteņa vislielākais dzejnieks. Latviešu valodā no viņa nekas nav tulkots –

---

⁶³ [Autors nav minēts]. Ārzemju hronika. Rota. 1885.05.21.

mūsu literatūra palikusi nesamaitāta”.⁶⁴ Taču aplūkojot visus 19. / 20. gadsimta mijas publikācijas tiek novērots, ka šis ir vienīgais raksts, kur tika pausts uzskats, ka Viktora Igo daiļdarbu tulkošana varētu kaut kādā veidā samaitāt latviešu literatūru vai valodu.

19. / 20. gadsimta mijā presē bija manāma diezgan aktīva sekošana ārzemju jaunumiem, kas sevī apkopoja ne tikai politiskos jaunumus, bet arī kultūras un literatūras jaunumus citās zemēs. Kā rezultātā dažādu autoru vārdi tika minēti sakarā ar dažādiem kultūras vai piemiņas pasākumiem. Šeit kā piemēru var minēt rakstu par Viktora Igo pieminēšanu Francijā. Šāds raksts tika publicēts „Baltijas vēstnesī”.⁶⁵ Raksts sniedz informāciju par Francijas sabiedrības aktivitāti, kas saistīta ar līdzekļu vākšanu rakstnieka pieminēšanai. Tas norāda uz to, ka Francijā Viktors Igo bija labi pazīstams un sabiedrības mīlēts. Lielu uzmanību pievērš Viktora Igo publicēto rakstu daudzumam un to nozīmīgumam franču tautai. Viktora Igo literārā darbība literatūrā latviešu sabiedrībai tiek parādīta kā neizmērojami bagāts kultūras mantojums nākamajām paaudzēm.

Aplūkojot Viktora Igo personības atspoguļojumu latviešu presē no 1885. līdz 1909. gadam, ir iespējams pamanīt, ka latviešu preses darbinieki savos rakstos par franču rakstnieku mēģina parādīt to lepnumu, kas vairāk ir raksturīgs francūžiem. Viktors Igo tiek atzīts par nozīmīgu autoru Francija literatūrā un kultūrā, vēlāk franču rakstnieku atzīst par personu, kas ir nozīmīga arī pasaules kultūrā.⁶⁶

Laikā, kad parādās pirmās publikācijas par Viktoru Igo, vēl netiek tulkoti viņa darbi, tāpēc iespējama latviešu prese 19. gadsimta beigās paļaujas uz citu, vācu vai krievu preses izdevumu viedokli par Viktoru Igo. Pirmajās publikācijās tiek izteikti uzsvērts tas, ka Viktors Igo ir ļoti talantīgs dzejnieks, kaut gan iepazīšanās ar viņa daiļradi notiek vēlāk. Piemēram, žurnāls „Austrums” 1887. gadā publicē rakstu, kurā pievērš uzmanību Viktoram Igo tieši kā dzejniekam.⁶⁷ Uzmanība tiek veltīta viņā dzejai, tiek runāts par to kā rakstnieks rakstīja dzejoļus. Raksta autors pat mēģina analizēt rakstnieka rokrakstu, taču nesniedz nekādus ilustratīvus piemērus. „Viņa

---

⁶⁴ No Ņirgas brasa . Šur un tur. Rota. 1885.06.11.

⁶⁵ [Autors nav minēts]. Viktora Igo monuments. Baltijas vēstnesis. 1896.02.09.

⁶⁶ B.Dirīķis. Druskas par Viktoru Igo (Hugo). Austrums. 1887.04.01.

⁶⁷ B.Dirīķis. Druskas par Viktoru Igo (Hugo). Austrums.

rokraksts stingrs, burti resni, jo viņš arvien rakstīja ar spalvu”.⁶⁸ Sabiedrības interese par literatūru, kā par svarīgu dzīves sastāvdaļu, ietekmēja to, ka latviešu prese pievērsās arī sižetiskajām līnijām Viktora Igo dzejoļos.⁶⁹

Ņemot vērā faktu, ka latviešu prese diezgan reti publicēja rakstus par Viktoru Igo, kas raksturotu tieši viņa daiļradi, tomēr latviešu sabiedrībai bija dota iespēja gūt priekšstatu par Viktoru Igo kā par diezgan nozīmīgu personu Francijas literatūras vēsturē. Preses raksti uzsver sniegto kultūras un literatūras mantojumu un vienā no publikācijām tiek minēts, ka Viktors Igo tiek salīdzināts ar pazīstamo vācu rakstnieku Gēti.

Latviešu laikraksti atzīst rakstnieka nozīmīgumu, minot, ka vēl nav dzimis tāds dzejnieks, kas varētu līdzināties Viktoram Igo. Līdz ar to neviens rakstnieks nespēj viņam līdzināties. Diemžēl tas netiek apstiprināts ar tulkojumu palīdzību, citiem vārdiem sakot, laikrakstos netiek publicēti autora nozīmīgāko darbu tulkojumi un to fragmenti.

Šajā laikā viens no svarīgākajiem aspektiem jaunajai inteliģences paaudzei bija valodas attīstība. Tāpēc arī runājot par Viktoru Igo, tiek minēts viņa sniegums savas tautas valodai, jo ar savu darbu palīdzību viņš ir bagātinājis valodu. Tas bija īpaši uzsvērts, tā kā tieši šajā laikā latviešu sabiedrība bija nodarbināta ar latviešu valodas izkopšanu un bagātināšanu.

Daži laikraksti atzīst, ka Viktora Igo darbi bija diezgan grūti tulkojami, taču tulkošanas procesā bija iespējams pārņemt dažādas lietas un vēlāk tās pielietot latviešu rakstniecībā. Diemžēl netiek minēts, kas tieši tiek pārņemts un kādu iemeslu dēļ Viktora Igo darbi tiek nosaukti par grūti tulkojamiem.

Varētu teikt, ka dotajā laika periodā latviešu prese rada samērā vispārīgu Viktora Igo literāta tēlu. Tas notiek tāpēc, ka sākuma periodā netiek publicēti Viktora Igo darbi vai to fragmenti. Tomēr, ir manāmas dažas publikācijas, kas piemin arī konkrētus rakstnieka darbus. Piemēram, vienā no rakstiem tiek runāts par Viktoru Igo

---

⁶⁸ B.Diriķis. Druskas par Wiktoru Igo (Hugo). Austrums. 1887.04.01.

⁶⁹ B.Diriķis. Druskas par Wiktoru Igo (Hugo). Austrums

darbu „Ernanī”, kas tika uzvests Nantes pilsētas teātrī.⁷⁰ Šīs lugas iestudēšana Francijā tiek uzskatīta par svarīgu notikumu romantisma un teātra vēsturē. Vēsturiski tas bija spilgts notikums cīņā par jaunu virzienu literatūrā.

Interese par Viktoru Igo latviešu presē sāk parādīties pēc rakstnieka nāves, tāpēc laikraksti, kas publicē par viņu rakstus, bieži vien velta savas publikācijas Viktora Igo nāves dienai vai arī informē sabiedrību par tiem pasākumiem Francijā, kas tiek veltīti par godu rakstnieka nāves dienas atcerei. Kā arī dotajā laika periodā latviešu teātrī netiek iestudēti Viktora Igo darbi.

19. / 20. gadsimta mijā latviešu sabiedrībai bija dota lieliska iespēja iepazīt Viktoru Igo nevis kā izcilu rakstnieku, bet gan kā personību. Uzzināt kurā laikā autors ir dzimis un cik garu mūžu ir nodzīvojis. Pirms iepazīt plašo Viktora Igo daiļradi, lasītajiem tika piedāvāta iespēja gūt priekšstatu par autoru kā dzejnieku.

---

⁷⁰ [Autors nav minēts]. Iz literāriskās pasaules. „Dienas lapas” sīkais feļetons. 1899.09.11.

3.2. Viktora Igo personība ārpus literatūras

Laikrakstu plašais tēmu loks sevī apvieno gan politiku, gan kultūru, gan literatūru, gan arī citus tematus, kas bija svarīgi tā laika sabiedrībai. Visas tēmas, kas tiek parādīta latviešu presē, tiek saistītas savā starpā. Reizēm arī laikrakstos var novērot, ka viena darbības sfēra var ietekmēt citu darbības sfēru, piemēram, literatūra var ietekmēt sabiedrības politiskos uzskatus un otrādi. 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā latviešu prese pievēršas Viktoram Igo un viņa darbībai ārpus literatūras. Šāda pieeja spēj izveidot diezgan interesantu priekšstatu par autoru, jo, kā jau minēts, sabiedrībai tiek piedāvāts Viktors Igo kā politiķis un reizēm kā filozofs.

Pirmās latviešu laikrakstu publikācijas, kas runā par Viktoru Igo, raksturo autoru kā dzejnieku. Taču tas netiek konstatēts tāpēc, ka latviešu sabiedrība ir pilnība iepazinusies ar rakstnieka darbiem, bet gan tāpēc, ka tāds priekšstats par Viktoru Igo jau pastāvēja Francijā. Franču rakstnieks tiek raksturots arī Francijas valsts vīrs, kas norāda uz Viktora Igo saikni ar politiku. Tā kā 19. gadsimta beigās latviešu prese diezgan lielu uzmanību veltīja politiskai situācijai ārzemēs, tad arī rakstot par ārzemju personībām, lielāka uzmanība tika pievērsta darbībai ārpus literatūras. Lielāka uzmanība tiek vērsta tieši uz politisko darbību, kā tas manāms Viktora Igo gadījumā. Viktors Igo ir spēlējis svarīgu lomu Francijas politiskajā dzīvē, latviešu laikraksti sniedz ziņas par to, ka franču rakstnieks ir bijis Francijas senators. Taču viņš bija svarīgs ar to, ka nemitīgi cīnījās par cilvēctību sabiedrībā un valstī, tādā veida iemantojot dažādu partiju atzinību, kas reti kuram bija izdevies. Kā raksta žurnāls „Rota” 1885. gadā, tad tieši par šādu cīņas sparū Francijas tauta cienīja Viktoru Igo.⁷¹

Viktora Igo vārdu ar politiku saistīja arī citi latviešu preses raksti. Viens no tādiem rakstiem tika publicēts laikrakstā „Balss” 1907. gadā, kur tika runāts par likumprojektu, kas paredz nāves soda atcelšanu.⁷² Kā jau tika minēts nodaļas sākumā, tad Viktors Igo bija viens no tiem rakstniekiem, kas bija iestājies par nāves soda atcelšanu Francijā. Iespējams, pats nāves sods latviešu inteliģenci neinteresēja tik ļoti, taču kultūras darbinieku uzmanību šis jautājums varēja piesaistīt tīri teorētiski. To

---

⁷¹ [Autors nav minēts]. Ārzemju hronika. Rota. 1885.05.21.

⁷² [Nezināms autors]. Likuma projekts par nāves soda atcelšanu. Balss. 1907.02.08.

varēja aplūkot kā iestāšanos par cilvēka tiesībām. Iespējams, šajā jautājumā latviešu inteliģence saskatīja sava veida cīņu par brīvību, kas tik ļoti piesaistīja latviešu sabiedrības uzmanību gan 19. gadsimta beigās, gan 20. gadsimta sākumā. Taču šāda interese varēja būt arī vienkārša ziņkārība par notiekošo citās pasaules valstīs. Laikraksts „Balss” sīkāk neinformēja sīkāk par Viktora Igo nostāju šajā jautājumā, jo svarīgāka bija jautājuma kopējā aina. Kopumā šis laikraksts publicēja divus rakstus par franču politiķu cīņu pret nāves sodu, abos rakstos pieminot arī Viktora Igo vārdu⁷³ un skaidrojot autora nostāju šajā jautājumā. Tiek skaidrots, ka savu pozīciju šajā jautājumā rakstnieks pauž arī savos literārajos darbos. Diemžēl raksta autori nemin konkrētus darba nosaukumus, kur tiek atspoguļota šī problēma. „Pret nāves sodiem nostājas vesela rinda Francijas ievērojamāko vīru, piemēram, Lamartins, Viktors Igo”.⁷⁴ Abos laikraksta „Balss” rakstos par nāves soda jautājumu Francijā Viktors Igo tiek raksturots kā dedzīgs nāves soda pretinieks.

Vēl viena tēma, kas piesaistīja latviešu preses uzmanību, bija pasaules miers. Šis temats arī bija saistīts ar Viktoru Igo un viņa darbību politikā. Preses izdevums „Avots” publicē rakstu, kurā tiek ievietoti pāris Viktora Igo izteikumi, kas parādīja autora nostāju un attieksmi pret karu. Šajā rakstā Viktoru Igo var iepazīt kā cilvēku, kas ir pret karu un vardarbību.⁷⁵ Jāmin, ka 19. gadsimtā latviešu sabiedrību maz skāra karadarbība, taču interese par karu latviešiem vienmēr ir bijusi aktuāla. Viktora Igo nostāju kara jautājumā parāda arī laikraksts „Balss”, kas publicē rakstu ar nosaukumu „Senlaiku un tagadējie kara pretinieki un aizstāvētāji”. Šajā rakstā rakstnieks tiek parādīts kā cilvēks, kas kategoriski neatbalsta karu un kas uzskata, ka karš nevar nest labumu cilvēcei.⁷⁶ Šāda rakstura raksti veidoja sava veida humānista tēlu, kas šajā laika periodā varēja piesaistīt sabiedrības uzmanību.

Darbojoties politikā, Viktors Igo interesējās arī par jautājumiem, kas skāra izglītību. Un sākot ar 19. gadsimta vidu latviešu sabiedrībai izglītības jautājums ir ļoti svarīgs. Par izglītības saistību ar politiku runā arī Viktors Igo un preses izdevums

---

⁷³ [Autors nav minēts]. Nāves sods. Balss. 1907.03.10.

⁷⁴ [Nezināms autors]. Likuma projekts par nāves soda atcelšanu. Balss. 1907.02.08.

⁷⁵ [Nezināms autors]. Pasaules miers. Avots. 1907.08.01.

⁷⁶ [Autors nav minēts]. Senlaiku un tagadējie karu pretinieki un aizstāvētāji. Balss. 1898.12.16.

„Mājas Viesa mēnešraksts” to parāda vienā no saviem rakstiem.⁷⁷ „Viktora Igo vārdiem: atvērt vienu skolu, nozīmē aizslēgt vienu cietumu”. Viktora Igo darbība Francijas politiskajā dzīvē latviešu laikrakstus interesēja daudz vairāk nekā autora literārā darbība. Laikrakstu uzmanību piesaistīja arī citas darbības sfēras, kurās darbojās franču romantiķis, Viktors Igo. Zināma saistība franču rakstniekam bija arī ar mūzikas pasauli. Viņš netiek stādīts priekšā kā komponists, kas ir veidojis muzikālus meistardarbus, taču viņam noteikti ir saikne ar mūzikas pasauli. Par to liecina laikraksta „Mūzikas druva” publicētais raksts.⁷⁸

19. / 20. gadsimta mijā latviešu laikraksti nespēj izveidot vienu konkrētu priekšstatu par Viktoru Igo. Tiek apskatītas daudzas sfēras, kurās darbojās franču autors, pat ja šī darbība nebija ilgstoša. Tāpēc Viktors Igo latviešu sabiedrības acīs varēja būt gan ka dzejnieks, gan kā politiķis. Taču pateicoties aforismiem, kas bieži tika publicēti latviešu laikrakstos, Viktoru Igo varēja uztvert arī kā filozofu. Līdz 20.gadsimta pirmajai desmitgadei latviešu presē bieži parādījās Viktora Igo aforismi vai domu graudi.⁷⁹ Rakstos tiek uzrādīts tikai šo aforismu tulkojums, domu graudi oriģinālā valodā netiek uzrādīti, kā arī netiek minēts cilvēks, kas tos būtu pārtulkojis. Viktora Igo aforismi visbiežāk tiek publicēti literārajos latviešu laikrakstos vai preses izdevumu feļetonos. Tikai vienā no laikrakstiem tiek pieminēts cilvēks, Vārpuļu Induls, kas pārtulkojusi autora aforismus, iespējams šo tulkojumu vēlāk izmanto arī citi laikraksti.⁸⁰ Piemēram, laikraksts „Balss” izdeva literāro pielikumu savai avīzei ar nosaukumu „Balss feļetons”, kur 20. gadsimta sākumā arī tiek publicēti Viktora Igo domu graudi.⁸¹ Kopš 19. gadsimta 80. gadiem laikraksti publicē vienus un tos pašus Viktora Igo aforismus, laika gaitā mainās tikai šo citātu tulkojums vai arī tos pārfrāzē nedaudz savādāk.

Neskatoties uz to, ka latviešu sabiedrību vairāk interesēja vācu un krievu klasiķu darbi un tie dominēja latviešu laikrakstos, arī Viktora Igo vārds nebija svešs.

---

⁷⁷ Tautas izglītības politiskā nozīme ; 1905.12.01. ; Mājas Viesa mēnešraksts

⁷⁸ [Autors nav minēts]. Antona Rubinšteina klavieru literatūras lekcijas. Mūzikas druva. 1908.08.01.

⁷⁹ Viktors Igo. Aforismi iz Viktora Igo rakstiem. „Dzimtenes vēstneša” literārais pielikums. 1907.12.20.

⁸⁰ Viktors Igo. Aforismi. „Balss” feļetons. 1902.06.13. Tulkojis Vārpuļu Induls.

⁸¹ Viktors Igo. Domu graudiņi. „Balss” feļetons. 1903.02.13.

Ar savu daudzpusību rakstnieks ieņem zināmu vietu latviešu periodikā 19. / 20. gadsimta mijā. Lai arī latviešu sabiedrībai netika piedāvātas plašas iespējas iepazīt Viktora Igo darbus (dzejoļus, romānus) un viņa daiļradi kopumā, tomēr avīžu un žurnālu lasītājiem bija dota lieliska iespēja vairāk vai mazāk iepazīties ar rakstnieka personību. Laikrakstu feļetoni un literārie žurnāli ļāva iepazīties ar francūžu viedokli par franču romantiķi un ieraudzīt viņu Francijas tautas acīm. 19. / 20. gadsimta mijā netiek publicēta detalizēta informācija par franču autoru, taču sabiedrībai ļauj ieskatīties darbības jomās, kas bija saistītas ar Viktoru Igo. Līdz ar to latviešu prese izveido vispusīgu par Viktoru Igo, jo pateicoties publikācijām viņš tiek parādīts nedaudz kā dzejnieks, kā politiķis un kā filozofs ar humānistisku nostāju pret cilvēkiem un sabiedrību kopumā.

4. VIKTORS IGO LATVIEŠU PRESE PIRMĀ PASAULES KARA LAIKĀ

Līdz pat Pirmā pasaules kara beigām latviešu prese turpina interesēties par Viktora Igo personību, atmetot interesi par rakstnieka politisko darbību. Pirmā pasaules kara laikā uzmanība pilnībā tiek veltīta tieši rakstnieka personībai un darbībai literatūrā. Salīdzinājumā ar 19. / 20. gadsimta miju, Pirmā pasaules kara laikā latviešu preses rakstu dažādība un saturs atšķiras. Šajā latviešu laikraksti kļuva labāk strukturēti, pat neskatoties uz to, ka dažu izdevumu pastāvēšanas laiks bija visai īss. Pirmā pasaules kara laikā literatūra kļūst mazāk svarīga, tā ka pirmajā vietā izvirzās karš.

Līdz Pirmā pasaules kara beigām uzlabojas laikrakstu struktūra, ziņas un informācija tiek labāk iedalīta un politika un literatūra vairs netiek likta kopā. Ziņas par ārzemju personībām vairs netiek jauktas kopā vairākas darbības sfēras, kurās autori un mākslinieki ir darbojušies. Šajā laikā pievēršas kādas personības vienai konkrētai darbības sfērai. Piemēram, Viktors Igo tiek uzskatīts par izcilāko romantisma rakstnieku, tātad lielāka uzmanība tiks pievērsta tieši autora literārai darbībai.

Diezgan būtiska pārmaiņa priekšstatā par Viktoru Igo ir tā, ka pirms kara gados un līdz Pirmā pasaules kara beigām latviešu laikraksti pilnībā novēršas no politikas sfēras, kura kādu laiku bija darbojies Viktors Igo un kas izraisīja latviešu laikrakstu lielo interesi 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta pirmajā desmitgadē. Iespējams, tas notiek tāpēc, ka ir pagājis jau diezgan daudz laika kopš Viktora Igo dzīves un nāves un tagad interese tiek pilnībā veltīta tam, kādu kultūras mantojumu rakstnieks ir atstājis pēc savas nāves.

Ja 19. / 20. gadsimta mijā latviešu preses izdevumi ar saviem publicētajiem rakstiem mērķtiecīgi attēloja Viktoru Igo kā daudzpusīgu personību, tad Pirmā pasaules kara laikā priekšstats par rakstnieku kļūst diezgan konkrēts. Galveno vietu rakstos ieņem Viktora Igo dzīve un viņa sasniegumi literatūras jomā. Pirmais pasaules karš ir tas laiks, kad V.Igo darbus uz latviešu valodu tulko Edvards Virza. Spriežot pēc periodikā iespiesto rakstu sistemātiskā rādītāja, tad šajā laika periodā, Viktora Igo darbu tulkojumiem daudz laika velta latviešu rakstnieks, Edvards Virza.⁸²

---

⁸² Latviešu zinātne un literatūra. Periodikā iespiesto rakstu sistemātisks rādītājs 1914. Rīga, 1989

Mainās arī tas, ka Viktora Igo aforismi latviešu presē kara laikā gandrīz vai neparādās, tie tiek publicēti tikai vienu reizi. Tā ir diezgan krasa atšķirība salīdzinājumā ar 19. / 20. gadsimta miju. Gadsimta mijā latviešu prese periodiski publicēja franču rakstnieka aforismus, bet kara gados autora aforismus sabiedrībai piedāvā izlasīt vienu reizi. Tas varētu norādīt uz to, ka šajā laikā svarīgāk bija pievērsties tieši Viktora Igo darbiem.

Šajā laikā Viktora Igo vārds tiek minēts arī rakstos, kur tiek sniegtas ziņas par ārzemju personībām un politiku. Diezgan interesanti ir arī tas, ka pirms kara gados latviešu presē parādās raksts, kas iznāk ar nosaukumu „Jauna teorija par ģēņiem”. Šajā rakstā aplūko Francijas ģimenes modeļus un kā piemērs tiek minēta Viktora Igo ģimene. Ar šādu rakstu mēģina noskaidrot, kādas ģimenēs dzimst un aug jaunie ģēņi.⁸³ Rakstnieka vārds latviešu avīzēs arī parādās, runājot par franču teātri. Ietverot sevī pārdomas par Viktora Igo devumu franču teātrim.

Diezgan svarīgi ir arī tas, ka minētajā laika periodā sīkāk tiek aplūkota franču rakstnieka biogrāfija. Latviešu laikraksti pievērs lielāku uzmanību pievērs Viktora Igo biogrāfijai. Apskatot Viktora Igo dzīvi uzmanību velta arī autora daiļdarbiem, gan dzejoļiem, gan romāniem. Tāpat kā 19. gadsimta beigās arī Pirmā pasaules kara laikā Viktora Igo daiļrade tiek saistīta ar citu autoru un kultūras darbinieku vārdiem. Pārsvārā raksta par tiem kultūras darbiniekiem, kas bija tulkojuši franču darbus tai skaitā arī Viktora Igo darbus. Kā rezultātā latviešu sabiedrībai kļūst pieejami daži no Viktora Igo darbiem, kas sevī ietver dažus dzejoļus un arī vienu no slavenākajiem autora romāniem – „Parīzes Dievmātes katedrāle”. Ar biogrāfijas palīdzību varēja labāk saprast gan kādos apstākļos autors dzīvoja, kad un kāpēc pievērsās literatūrai un kādus darbus savā dzīves laikā ir sarakstījis. Kā arī tajā var tikt norādīti avoti, no kuriem autors smelies iedvesmu saviem dzejoļiem vai romāniem.

Gan pirmskara, gan kara gados latviešu laikraksti sniedz daudz plašāku ieskatu Viktora Igo daiļrade nekā tas bija 19. / 20. gadsimta mijā. Kara gados publicētajos rakstos Viktoram Igo velta daudz vairāk uzmanības, vairs netiek publicētas tikai pāris rindiņas, kur viņš tiek nosaukts par Francijas izcilāko dzejnieku. Lai to pierādītu latviešu laikraksti sāk arvien biežāk publicēt Viktora Igo darbu tulkojumus, atdzejojumus. Tas varēja būt vai nu darba atdzejojuma fragments vai svarīgāko daiļdarbu uzskaitījums, vai arī neliels ieskats Viktora Igo biogrāfijā. Tas ļāva latviešu

---

⁸³ [Nezināms autors]. Jauna teorija par ģēņiem. Spogulis. 03.11.1913.

sabiedrībai iegūt plašāku informāciju ne tikai par franču rakstnieku, Viktoru Igo, bet arī par citiem Rietumeiropas autoriem un personībām.

Pirmā pasaules kara laikā tiek pilnībā atmests Viktora Igo politiskais tēls un latviešu laikraksti pilnībā velta savus rakstus tikai un vienīgi autora darbībai literatūrā. Salīdzinājumā ar 19. / 20. gadsimta miju tiek izradīta arī lielāka interese par Viktora Igo dzīvi, kas latviešu avīžu lasītājiem ļauj iepazīties ar vienu no slavenākajiem franču autoriem daudz tuvāk.

4.1. Autora daiļdarbi latviešu preses izdevumos

19. / 20. gadsimta mijā priekšstats par franču rakstnieku, Viktoru Igo, bija diezgan daudzpusīgs. Dzejnieks politiķis – tā tika raksturota Viktora Igo personību 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta pirmajā desmitgadē. Tieši ar latviešu periodikas starpniecību sabiedrība tikai iepazīstināta ar daudziem ārzemju autoriem tai skaitā arī ar Viktoru Igo. Situācija īpaši nemainījās arī Pirmā pasaules kara laikā. Laikraksti turpināja iepazīstināt ar Rietumeiropas literātiem un viņu darbiem. Taču šajā laikā mainās priekšstats par vienu slavenākajiem franču rakstniekiem, par Viktoru Igo. Latviešu laikrakstus sāk interesēt konkrētas lietas, kas saistās ar Viktora Igo personību. Uzmanība tiek koncentrēta tieši uz Viktora Igo dzīvi un literāro darbību. Kara laiks ir tas laiks, kad latviešu sabiedrība daudz tuvāk iepazīst vienu no slavenākajiem romantisma pārstāvjiem un pamazām sāk iepazīt viņa devumu literatūrā.

Salīdzinot ar 19. / 20. gadsimta miju, kara gados samazinās vācu literatūras īpatsvars gan literārajos žurnālos, gan teātrī. Taču joprojām bija manāma saikne ar vācu kultūru. Pieauga interese par Franciju un franču kultūru. Palielinājās rakstu skaits par Franciju un tās vēsturi.⁸⁴ Kara sākumā diezgan bieži tika publicētas arī franču un vācu karavīru vēstules. Līdz ar to palielinājās Latvijas interese par Franciju.

Laikā līdz Pirmā pasaules kara beigām latviešu laikraksti daudz aktīvāk publicē Viktora Igo darbus, kā arī sludinājumus par autora grāmatām, kas ir pieejamas lasītājiem. Kara laikā, pirmais Viktora Igo darbs, kas tiek publicēts vienā no latviešu laikrakstiem bija prozas darba „Guļošais boass” tulkojums. Darbs tika publicēts laikrakstā Druva.

„Un zvaigznes mirdzēja jau gaisa bezdibeņos;

Un Boass gulēja – tam apkārt, tumsā tīts,

Pulks laikplāvēju snauda grupās izkaisīts.

---

⁸⁴ Latviešu zinātne un literatūra. Periodikā iespiesto rakstu sistemātisks rādītājs 1914. Rīga, 1989

Un viss tas noticies bij laikos ļoti senos.”⁸⁵

Darbs aizņem laikraksta trīs lapas un tiek publicēts pilnībā. Salīdzinot iepriekšējās publikācijas, kas iznāk 19. / 20. gadsimta mijā, ir acīmredzami, ka raksti par Viktoru Igo kļūst daudz apjomīgāki. Piemēram, viens no pirmajiem Viktora Igo dzejoļiem, kas tika publicēts 19. / 20. gadsimta mijā, tika publicēts laikraksta „Rota” 1885. gadā. Tas bija samērā īss un neaizņēma vairāk kā vienu lapaspusi. Bet jau kara gados tiek izvēlēts apjomīgāks Viktora Igo darbs. Pēc šāda novērojuma var arī secināt, ka kara laikā darbus tulkošanai un publicēšanai sāk izvēlēties nevis pēc apjoma, bet gan pēc satura, kas liecina par to, ka tulkošanas nozare Latvijā ar vien vairāk uzlabojas un attīstās.

Iepriekšējās nodaļās tika minēts, ka katrs latviešu laikraksts publicēja arī sludinājumus, kas informēja lasītājus par grāmatām, kuras var iegādāties grāmatu veikalos. Pirmā pasaules kara laikā periodiski tiek publicēti šādi sludinājumi, kuros paziņo arī par Viktora Igo grāmatas iznākšanu un pieejamību latviešu lasītājiem. Gadu garumā sludinājumi informē lasītājus tikai par vienu un to pašu autora grāmatu. Sludinājumā tā tiek minēti ar nosaukumu „Labi ļaudis”.⁸⁶ Vienā no tādiem sludinājumiem, tika izveidots arī saraksts ar lasītākām grāmatām latviešu lasītāju vidū. Šāds saraksts sastāvēja no desmit grāmatām, no kurām viena bija arī Viktora Igo grāmata, iepriekšminēts „Jaunības draugs”.⁸⁷

Pētot un analizējot latviešu laikrakstus, kas iznāk līdz Pirmā pasaules kara beigām var konstatēt, ka lielu darbu Viktora Igo darbu tulkošanā ir ieguldījis viens no latviešu kultūras darbiniekiem – Edvards Virza. Tieši Virza bija pārtulkojis Igo darbu „Guļošais boass”⁸⁸ un pateicoties viņam, šis darbs kļuva pieejams latviešu lasītājiem un tika izplatīts ar latviešu laikrakstu palīdzību. Taču tas nav vienīgais darbs, kuru bija pārtulkojis Edvards Virza. Diezgan nozīmīgi ir tas, ka pateicoties šim latviešu rakstniekam tiek pārtulkots arī viens no slavenākajiem Viktora Igo darbiem „Parīzes

---

⁸⁵ Viktors Igo. Guļošais Boass. Druva. 01.12.1913. Tulk. Edvards Virza.

⁸⁶ Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Jaunības tekas. 01.01.1915.

⁸⁷ Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Jaunības tekas. 01.03.1913.

⁸⁸ Viktors Igo. Guļošais Boass. Druva. 01.12.1913. Tulk. Edvards Virza.

Dievmātes katedrāle”. Šī darba fragments arī tika publicēts latviešu laikrakstā.⁸⁹ Kāpēc tieši „Parīzes Dievmātes katedrāle”? Šajā laikā šis Viktora Igo darbs tiek atzīts par izcilāko romantisma pieminekli. Piemēram, vienā no laikrakstiem tika publicēts raksts, kas tika veltīts Viktora Igo dzīvei. Šajā rakstā tika uzskaitīti slavenākie un tulkotie Viktora Igo darbi, taču tieši šis romāns tika uzsvērts kā viens no labākajiem darbiem autora daiļradē. Diemžēl dotajā laika periodā netiek sniegtas ziņas par to, ka tiek publicēti citi Viktora Igo darbi. Taču latviešu sabiedrība tiek daudz labāk informēta par autora daiļradi, nekā tas bija 19. / 20. gadsimta mijā.

Viktora Igo daiļrades raksturojumā svarīga loma bija arī publikācijām par franču teātri.⁹⁰ Rakstot par franču teātri, tiek aplūkots tā repertuārs. Citiem vārdiem sakot, tiek apskatīti tiek darbi, kas tiek iestudēti Francijā. Laikraksts „Skatuve un dzīve” rakstā par franču teātri uzsver to, ka šajā laikā bija diezgan grūti atrast kādu ārzemju autora darbu, kas būtu iestudēts franču teātrī. Šajā laikā tiek uzvesti galvenokārt tikai vietējo rakstnieku darbi. Šādu novērojumu raksta autori pamato ar to, ka francūži mīl savu pagātni un tautu un tieši tāpēc teātra izrādēm izvēlās arī iepriekšējo gadu, gadsimtu izcilāko autoru darbus. Starp šiem rakstniekiem ir arī Viktors Igo. Šajā raksta franču rakstnieks tiek nosaukts par „tā laikmeta ģēniju”.⁹¹ Taču diemžēl netiek minēti konkrēti Viktora Igo darbi, kas tajā laikā tika iestudēti franču teātrī. Jāmin arī tas fakts, ka latviešu teātros autora darbi netika iestudēti ne 19. / 20. gadsimta mijā, ne Pirmā pasaules kara gados.

Dotajā laika periodā parādījās arī tādi raksti, kas visai īsi pieminēja Viktoru Igo, runājot par viņu ka par izcilāko Francijas dzejnieku. Ja salīdzina abus laika periodus, 19. / 20. gadsimta miju un kara gadus, tad var secināt, ka šādi raksti periodiskais rādītājs abos laika periodos. Bez konkrētu darbu pieminēšanas, taču laikrakstu lasītājiem Viktors Igo tiek stādīts priekšā kā dzejnieks, tātad kā rakstnieks un literāts. Viens no tādiem rakstiem Pirmā pasaules kara laikā ir raksts par jau ģēniju teoriju. Tajā tiek aplūkota Francijas ģimeņu politika, kas parāda, ka franču ģimenes parasti pieturās pie divu bērnu ģimenes modeļa. Pēc laikraksta apgalvojuma var

---

⁸⁹ Latviešu zinātne un literatūra. Periodikā iespiesto rakstu sistemātisks rādītājs 1914. Rīga, 1989

⁹⁰ [Autors nav minēts]. Franču teātris. Skatuve un dzīve. 01.05.1915.

⁹¹ [Autors nav minēts]. Franču teātris. Skatuve un dzīve.

spriests, ka tieši pateicoties šādam ģimenes modelim arī dzimst lielākie ģēniji. Šajā sakarā kā vienu no izcilākajiem un nozīmīgākajiem „ģēnijiem” raksta autors min Viktoru Igo, kas tiek nosaukts par Francijas lielāko dzejnieku.⁹²

Kara gadi kalpoja par sava veida sakumu punktu latviešu laikrakstu augošai interesei par Viktora Igo daiļradi. Netika publicēti visi slavenie autora darbi, bet neskatoties uz to, latviešu lasītājiem tika piedāvāta iespēja iepazīties ar vienu no svarīgākajiem Viktora Igo romāniem. Tas deva iespēju ieraudzīt Viktora Igo personību cita gaismā. Laikraksti pilnībā atmeta interesi par Viktora Igo saikni ar politisko darbību, pievēršot uzmanību tikai un vienīgi autora daiļradei un dzīvei. Lai arī laikraksti sniedza tikai nelielu ieskatu V.Igo darbos, tas kalpoja par atspēriena punktu latviešu tulkotājiem un literātiem, lai turamākajos gados ar vien vairāk tulkotu un izdotu autora darbus latviešu valodā.

---

⁹² [Nezināms autors]. Jauna teorija par ģēnijiem. Spogulis. 03.11.1913.

4.2. Viktora Igo biogrāfijas atspoguļojums latviešu laikrakstos

Iepazīties ar franču rakstnieka, Viktora Igo, daiļradi latviešu lasītāji varēja arī ar to publikāciju palīdzību, kas rakstīja par autora biogrāfiju. Apskatot rakstnieka dzīves gājumu tika arī minēti slavenākie un nozīmīgākie darbi, ko autors bija sarakstījis sava dzīves laikā. Šādā veida laikraksti arī varēja informēt par tiem darbiem, kurus noteikti vajadzētu izlasīt ikvienam izglītotam un kulturālam latviešu sabiedrības loceklim. Tuvāk iepazīt Viktora Igo personību palīdzēja arī tādi raksti, kas sniedza ziņas par ārzemju personībām vai Francijas kultūras dzīvi.

Latviešu laikraksti Pirmā pasaules kara laikā piedāvāja iespēju iepazīt Viktora Igo personību ar tādu rakstu palīdzību, kas raksturoja autora darbus, sniedzot darbu tematikas apskatu un, skaidrojot kādā manierē, tie tika rakstīti. Kā arī preses izdevumi centās skaidrot, kādi apstākļi ietekmēja viena vai otra darba tapšanu. Daudzos laikrakstos netika minēts vairāk kā Viktora Igo dzimšanas un miršanas gads, kā arī vieta, kur rakstnieks bija dzimis.

Diezgan lielu devumu priekšstata par franču rakstnieku sniedz arī tādi raksti, kas tiek publicēti, informējot latviešu sabiedrību par ārzemju politisko dzīvi un nozīmīgākajām personībām, kas iegājuši vēsturē. Piemēram, viena no tādiem rakstiem tiek minēts Viktors Igo, kur tiek runāts par autora mīlestību pret tautu kā par grēku, kura dēļ rakstnieks tiek sodīts⁹³. Sods šajā gadījumā varētu būt tas fakts, ka Viktoram Igo nācās pavadīt mūža nogali ārpus Francijas un atgriezties mājās tikai miršanas gadā.

Tāpat kā 19. / 20. gadsimta mijā arī kara gados ir aktuāli raksti, kas tiek veltīti Viktora Igo nāves gada dienai. Piemēram, laikraksts „Jauna Diena” publicē rakstu, kas aplūko dažādus notikumus ārzemēs. Šajā rakstā ietilpst arī informatīva rakstura teksts, kas paziņo par pieminēti autoram par godu viņa 25 nāves gadadienai. Šis raksts diezgan plaši runā gan par sagatavošanās darbiem pieminēta veidošanā, gan par to kādus līdzekļus Viktora Igo ģimenei nācās samaksāt par darbu. Tiek minēts arī mākslinieks, kuram tika uzticēts šis darbs.⁹⁴ Šajā rakstā pirmo reizi tiek minēta

⁹³ [Autors nav minēts]. Ārzesmes. Liepājas atbalss. 09.11.1913.

⁹⁴ [Nezināms autors]. Sīkumi. Jaunā Diena. 05.06.1914.

Viktora Igo ģimene, kas laikrakstu lasītajiem parāda, ka Viktors Igo ir bijis arī ģimenes cilvēks. Jāmin, ka rakstos, kuros tika publicēta Viktora Igo biogrāfija netiek minēta informācija, kas runā par autora laulībām un ģimeni.

Viens no plašākajiem rakstiem par Viktora Igo dzīvi tiek publicēts laikraksta „Varavīksne”, kas tiek izdots 1915. gadā, varētu teikt pašā kara sākumā.⁹⁵ Pašā raksta sākumā tiek atcerēta Viktora Igo nāves diena. Taču stāsts par autora dzīvi un daiļradi iesākas ar sekojošu frāzi – „Viktors Igo ir miera un cilvēku mīlestības dzejnieks. Viņš ir humānists no galvas līdz kājām”. Šāda frāze īsi un konkrēti atspoguļo autora personību un savu ziņā arī raksturu, kas varēja izraisīt lasītāju pozitīvu attieksmi pret autoru. Jāatzīmē, ka šajā raksta tiek iekļauts arī Viktora Igo izteiciens, ko viņš bija veltījis saviem darbiem. Tas liekas diezgan svarīgi, ja ņem vērā to, ka, piemēram, 19. / 20. gadsimta mijā Viktora Igo izteicieni tika publicēti atsevišķi kā aforismi un netika saistīti ar viņa biogrāfiju vai sīkāku daiļrades raksturojumu. „Visos savos rakstos, lugās, dzejoļos un romānos es esmu aizstāvējis tikai nelaimīgos un apspiestos. Es sludināju līdzietību pret visiem nīstajiem.”⁹⁶ Balstoties uz laikraksta „Varavīksne” publikāciju tā par saviem darbiem bija izteicies franču autors, Viktors Igo. Tas arī ļauj gūt nelielu priekšstatu par autora darbiem un to tematiku. Laikraksta lasītajiem tiek dota iespēja gūt ieskatu rakstnieka bērnība un saprast, kas iespaidoja rakstnieku pievērsties literatūrai un no kurienes viņš smēlās iedvesmu saviem pirmajiem dzejoļiem. Lai arī raksta sākums vairāk liecina par to, ka vairāk tiks runāts tieši par Viktora Igo dzīvi, tomēr raksts ir vairāk tendēts tieši uz autora daiļradi, kas sākas samēra agra vecumā. Diezgan sīki tiek parādīta autora literāra darbība, sākot ar pirmo krājumu, kas tiek izdots 1822. gadā un līdz pat viņa slavenākajiem darbiem, kas iznāk jau mūža nogalē. Šajā rakstā īpaši tiek atzīmēts darbs „Parīzes Dievmātes katedrāle”, kas tiek raksturots kā darbs, kas „pārspēj visu līdz šim radīto”. Tas tiek nosaukts par romantisma pieminekli, kas tiek salīdzināts ar katedrāli, kuras nosaukums ir dots darbam. Tiek minēti visi darbi, kas mūsdienās tiek uzskatīti par autora slavenākajiem darbiem. Raksta beigās autors atzīst, ka Viktors Igo bez jebkādam šaubām ir lielākais

---

⁹⁵ [Autors nav minēts]. Viktors Igo. Varavīksne. 16.05.1915.

⁹⁶ [Autors nav minēts]. Viktors Igo. Varavīksne. 16.05.1915.

franču dzejnieks un ģēnijs.⁹⁷ Jāatzīmē arī tas, ka tas ir viens no pirmajiem rakstiem, kura tiek iespiests arī Viktora Igo portrets.

Pārējie laikraksti, kas mēģināja publicēt autora dzīves aprakstu diezgan bieži aprobežojās tikai ar pāris rindiņām, kur parasti tika minēts autora vārds, dzimšanas un miršanas datumi un tika uzskaitīti rakstnieka sarakstītie darbi dzīves laikā.

Pirmā pasaules kara laikā ir manāma daudz lielāka interese par Viktora Igo personību. Tiek manīti mēģinājumi iedziļināties franču rakstnieka dzīvē un saprast kādos apstākļos autors ir dzīvojis un radījis savus dzejoļus, romānus un drāmas. Šajā laikā jau daudz vairāk uzmanības tiek veltīts tieši Viktora Igo daiļradei, viņa darbiem, kas pēc viņa nāves ir atstāti kā kulturāls un literārs mantojums nākamajām paaudzēm. Kara gadi ir tas laiks, kad latviešu sabiedrības interese ar Viktoru Igo un Franciju sāk augt u attīstīties, kas varētu norādīt uz to, ka ar gadiem šī interese palielinās ar vien vairāk.

---

⁹⁷ [Autors nav minēts]. Viktors Igo. Varavīksne. 16.05.1915.

4.3. Viktora Igo vārds citu rakstnieku daiļradē

Tāpat kā 19. / 20. gadsimta mijā arī Pirmā pasaules kara gados latviešu laikraksti saistīja Viktora Igo vārdu ar citu rakstnieku un kultūras darbinieku vārdiem. Tie varēja būt latviešu autori, kas kaut kāda veida pētīja Igo dzīvi vai daiļradi, kas tulkoja franču rakstnieka darbus. Kā arī tās personības, kuru daiļradē varēja saskatīt tematiku līdzību ar Viktora Igo darbiem. Arī tas ir nozīmīgs aspekts, pētot priekšstatu par Viktora Igo personību latviešu sabiedrības acīs, Pirmā pasaules kara laikā.

Jau tika minēts, ka lielu devumu Igo darbu tulkošanā deva latviešu rakstnieks Edvards Virza, kas latviešu laikrakstiem un ne tikai tulkoja V. Igo dzejoļus, aforismus un vienu no autora slavenākajiem romāniem „Parīzes Dievmātes katedrāli”. Taču latviešu laikraksti min arī citu latviešu vārdus, kas ir saistīti ar franču rakstnieka daiļradi un tas popularizēšanu latviešu sabiedrībā. Tāpat tiek publicēti arī raksti par ārzemju personībām, kas kaut kādā veidā ir saistīti ar Viktora Igo personību. Piemēram, laikraksts „Spogulis” publicē rakstu par kādu ārzemju personību, kas savā veidā bija saistīts ar franču autora personību. Rakstā tiek runāts par Emīlu Verharnu⁹⁸, kas būdams beļģis, savus darbus rakstīja franču valodā un jaunības gados aizrāvās ar dažādu franču rakstnieku daiļliteratūras pētīšanu. Kā rezultātā viņš iespaidojās no tādiem franču rakstniekiem kā Fransuā Renē de Šatobriāns (*François-René de Chateaubriand*) un Viktors Igo.⁹⁹ Aprakstot beļģu rakstnieka daiļrade tiek apskatīti viņa darbu iedvesmas avoti un citu rakstnieku ietekme uz viņa darbiem. Šeit arī tiek attēlota E. Verharna saistība ar Viktoru Igo un viņa sarakstītajiem darbiem, kas kalpoja par iedvesmas avotu arī Verharna darbiem.

Cita ārzemju personība, kura daiļrade arī ir savā ziņā saistīta ar Viktora Igo vārdu, ir Ogists Rodēns¹⁰⁰, kam savā laikā tika uzticēts izveidot pieminekli Viktoram Igo par godu viņa piemiņai.¹⁰¹ Pēc laikraksta sniegtajām ziņām mākslinieks tā arī nebija pabeidzis franču rakstnieka pieminekli. Laikraksts „Druva” kara laikā publicē

---

⁹⁸ Emīls Verharns (Emile Verhaeren 1855-1916) – beļģu rakstnieks, simbolisma pārstāvis literatūrā, kas rakstījis franču valodā

⁹⁹ V. [Nezināms autors]. Emīls Verharns. Spogulis. 16.11.1913.

¹⁰⁰ François-Auguste-René Rodin (1840 – 1917) – franču tēlnieks, skulptūru portretists. Viens no impresionisma pamatlicējiem tēlniecībā.

¹⁰¹ [Autors nav minēts]. Ārzesmes. Liepājas atbalss. 09.11.1913.

rakstu par Rodēnu, aprakstot viņa daiļradi un uzskaitot viņa slavenākos darbus un iedvesmas avotus. Arī šajā rakstā tiek minēti Rodēna centieni strādāt un veidot franču rakstnieka skulptūru par godu viņa nāves gadadienai un viņa talantam.

Pirmā pasaules kara laikā Viktora Igo vārds figurēja arī citu mākslinieku un kultūras darbinieku darbībā. Savu vietu franču rakstnieka vārds ieņēma arī latviešu rakstnieku un kultūras darbinieku daiļradē un darbībā. Šajā laikā tiek publicēti raksti, kas aplūko Plūdoņa un Raiņa daiļradi, tajā pašā laikā pieminot Viktora Igo vārdu savā ziņā, sasaistot šo autoru daiļradi. Šeit galvenokārt tika apskatīta tieši Viktora Igo daiļrades īpašības, kas varēja būt pārņemtas vai izmantotas latvietes rakstnieku darbos. Pirmā pasaules kara laikā tika publicēti divi raksti par dzejnieku Raini, kur figurēja arī Viktora Igo vārds. Piemēram, laikraksts „Latvijas Sargs” publicē rakstu ar nosaukumu „Raiņa Daugavu lasot”¹⁰², kur tiek slavināts latviešu dzejnieks, kas 20. gadsimta sākumā bija nozīmīga personība latviešu kultūras un literatūras dzīvē. Šo rakstu var raksturot kā sava veida slavinājumu par godu latviešu dzejniekam. Tajā tiek veltītas arī pāris rindiņas Viktora Igo vārdam. Vienā teikumā tiek aprakstīta franču rakstnieka interese par citām tautām, par tām tautām, kuras viņš kaut kādā veidā ir pieminējis vai nu savos darbos vai arī citos dzīves gadījumos. Taču franču autoram tiek pārmests tas, ka viņš neko nezināja par Latviju. „Viktors Igo saukdams tautu vārdus, saukdams Grieķiju, Īriju, itāļu pilsētas, nezināja nekā no mums”. Ar šādu izteikumu laikraksts it kā mēģina parādīt, ka ārzemju autori nespēj saprast latviešu sabiedrību un tās problēmas. Lai arī cik ģeniāli un pazīstami tie nebūtu, latviešu tautai tuvāks vienmēr būs pašmāju autors, kas tiek arī pierādīts ar raksta pēdējo teikumu. „Reti kurš dzejnieks tā dzīvo savai tautai kā Rainis”. Lasot šo rakstu, izveidojas priekšstats, ka raksta autori savā veidā mēģina salīdzināt Raini ar Viktoru Igo un vairāk vai mazāk cenšas parādīt Raini kā daudz izcilāku dzejnieku salīdzinājumā ar Viktoru Igo. Šādu apgalvojumu var uzskatīt par patriotisku, taču būtu kļūdaini salīdzināt tādu personību daiļradi, tā kā jāņem vērā, ka abi rakstnieki nav dzīvojuši vienā laikā un telpā.

Nākamais raksts, kas spriežot pēc nosaukuma ir veltīts dzejniekam Rainim tiek publicēts laikrakstā „Taurētājs”.¹⁰³ Tiek runāts ne tikai par Raini un viņa

---

¹⁰² [Nezināms autors]. Raiņa „Daugavu” lasot. Latvijas sargs. 26.10.1919.

¹⁰³ [Nezināms autors]. Rainis kā kulturāls tips. Taurētājs. 01.01.1920.

sasniegumiem literatūras jomā, bet arī par latviešu literatūru kopumā. Uzmanība tiek veltīta arī pasaules literatūrai, īsi un konkrēti aplūko svarīgākos autorus, sākot ar Homēru un līdz pat Viktoram Igo un Bodlēram. Pieminot Viktoru, Igo rakstā tiek runāts par romantismu, kas franču rakstnieka daiļradē tiek atzīts par revolucionāru. Tā vietā, lai sniegtu šī mākslas virziena raksturoju raksta autori īsi un konkrēti paskaidro lasītājiem, ka „romantisms ir Viktors Igo”. Šādā veidā raksts it kā mudina latviešu lasošo sabiedrību pašiem uzzināt, kāds tad ir šis romantisms. Tas varēja arī kalpot par mudinājumu latviešu sabiedrībai izlasīt kādu no Viktora Igo darbiem. Kā jau tika minēts iepriekš, kara gados lasītājiem bija pieejams franču rakstnieka darbs „Parīzes Dievmātes katedrāle”.

Daudzu ārzemju autoru daiļrade ir kalpojusi par iedvesmas avotu citiem rakstniekiem un māksliniekiem, izņēmums nav arī Viktors Igo. Ar saviem darbiem franču autors ir atstājis iespaidu ne tikai uz savas zemes rakstniekiem, bet arī iespaidojis latviešu rakstnieku, sabiedrību un latviešu kultūras darbiniekus. Lai arī interese par Viktoru Igo Pirmā pasaules kara laikā nav tik liela, mūsdienās viņš ir atpazīstams un viņa darbus vēl joprojām lasa.

NOBEIGUMS

Latviešu kultūras attīstība un uzplaukums aizsākas 19. gadsimta vidū, kas bija novērojams visās dzīves jomās, sākot ar valodu un presi līdz pat mākslai. Jau 19. / 20. gadsimta mijā bija vērojams straujš uzplaukums visās dzīves jomās, kas tuvināja latviešu kultūras līmeni Eiropai. Līdz ar preses parādīšanos latviešu valodā latviešu sabiedrībai kļuva pieejamas daudz plašākas ziņas par notikumiem ārzemēs un literārajiem darbiem, gan pašmāju, gan ārzemju.

Latviešu periodika uzsāk savu aktīvo darbību 19. gadsimta vidū, kad jaunā latviešu kustība izveido pirmo laikrakstu, kas iznāk latviešu valodā un ko vada paši latvieši, savā veidā mazinot vācbaltiešu ietekmi. Gan 19. / 20. gadsimta mijā, gan Pirmā pasaules kara gados svarīga loma bija ne tikai sabiedriskajiem žurnāliem un avīzēm, bet arī literāriem laikrakstiem un laikrakstu feļetoniem. Ar literārā satura laikrakstiem bija iespējams informēt latviešu lasošo sabiedrību par jaunumiem literatūrā un iepazīstināt lasītājus ar ārzemju klasiķu darbiem.

19. / 20. gadsimta mijā un Pirmā pasaules kara laikā latviešu laikraksti sistemātiski iepazīstina sabiedrību par notikumiem ārzemēs, kas palīdzēja paplašināt tā laika sabiedrības redzesloku. 19. gadsimta beigās latviešu laikraksti uzsāk informēt latviešu sabiedrību par citām tautām un valstīm, piemēram par Franciju. Francijas kultūra un literatūra ieņēma zināmu vietu latviešu presē. Franču rakstnieku vārdi un viņu darbi periodiski parādījās dažādu latviešu laikrakstu publikācijās. Franču rakstnieks, Viktors Igo, bija viens no tiem autoriem, kura vārds parādījās preses izdevumos. Ar rakstu palīdzību tika veidots zināms priekšstats par kādu konkrētu autoru. Galvenokārt uzmanība tika pievērsta Viktora Igo personībai un kāds priekšstats autoram tiek izveidots 19. / 20. gadsimta mijā un kara gados.

19. / 20. gadsimta mijā, kad latviešu prese piedzīvo savu straujo attīstību un uzplaukumu, laikrakstos publicē diezgan plašu tematu loku. Šajā laikā vēl netiek strikti nodalīti laikrakstu žanri, sabiedrībai bija pieejami politiski sabiedriski laikraksti un to feļetoni. Literāra satura raksti tika publicēti kopā ar politiska satura rakstiem, feļetonos tiek publicēti literāro darbu fragmenti. Dotajā laika periodā par Viktoru Igo rakstīja salīdzinoši bieži, bet diemžēl maz. Ka autoru un rakstnieku viņu gandrīz

nestādīja priekšā, visa sniegta informācija par Viktoru Igo bija diezgan skopa un plaša. Laikraksti vairāk interesējās par Viktora Igo darbību politikā, ka arī liela interese bija par autora dažādiem citātiem un aforismiem. 19. / 20. gadsimta mijā periodiski parādījās franču rakstnieka aforismi dažādos latviešu laikrakstos. No viņa darbiem tika publicēts tikai viens dzejolis, tāpēc latviešu sabiedrībai nebija priekšstata par Viktoru Igo kā par rakstnieku un nozīmīgāko romantisma pārstāvi.

Pirmā pasaules kara gados priekšstats par Viktoru Igo mainās, jo pilnība tiek atmesta interese par autora darbību politikā un visa uzmanība tiek pievērsta rakstnieka literārai darbībai. Autora aforismi tiek publicēti daudz retāk, taču laikrakstos parādās vairāk Viktora Igo darbu. Tiek publicēta autora prozas darbu fragmenti. Tiek pārtulkots viens no slavenākajiem Viktora Igo darbiem „Parīzes Dievmātes katedrāle”, kas tiek uzskatīts par romantisma monumentu. Kara gados latviešu laikrakstu uzmanība tiek pilnība vērsta uz franču autora daiļradi.

Spriežot pēc latviešu laikrakstos publicētajiem rakstiem par Viktoru Igo, kļūst skaidrs, ka autors vairāku gadu desmitu garumā ir kalpojis par iedvesmas avotu citiem rakstniekiem un māksliniekiem, kas smēlušies idejas saviem darbiem.

Gadiem ejot uz priekšu latviešu sabiedrības interese par ārzemju kultūru, galvenokārt par Francijas kultūru, pieaug. Tiek tulkoti daudzu franču rakstnieku darbi un to fragmenti tiek publicēti latviešu laikrakstos, kas ļāva latviešu sabiedrībai iepazīties ar ārzemju klasiķu darbiem.

SECINĀJUMI

Rakstot bakalaura darbu, par tēmu Viktora Igo radošās personības atspoguļojums latviešu presē 19./20.gadsimta mijā un Pirmā pasaules kara laikā, tika veikti sekojoši secinājumi:

- 19. gadsimta 50. gados tiek izveidota jauna nacionālā kustība, kas iegūst nosaukumu Jaunlatvieši. Pateicoties Jaunlatviešiem, parādās pirmie preses izdevumi, kas iznāk latviešu valodā.
- Preses attīstība 19. gadsimta beigās bija cieši saistīta ar grāmatniecības attīstību. Grāmatniecību paspārnē bieži vien iznāca latviešu laikraksti.
- Avīzes publicēja dažādu autoru darbu fragmentus un ziņas par ārzemju personībām.
- 20.gadsimta sākumā pastiprinās interese par Rietumeiropas kultūru un mākslu, taču joprojām saglabājas liela interese par vācu un krievu kultūrām.
- 20. gadsimta sākumā palielinās avīžu rakstu skaits par Francijas vēsturi.
- Izveidojas pirmie no vācu mācītājiem neatkarīgie latviešu preses izdevumi – „Mājas Viesis” (1856) un „Pēterburgas Avīzes” (1862). Ar preses palīdzību jaunā izglītotā latviešu paaudze sāk likt pamatus nacionālai un neatkarīgai latviešu preseī.
- 19. / 20. gadsimta mijā latviešu preses izdevumiem bija liela nozīme, jo tieši ar periodikas starpniecību bija iespējams iepazīties ar oriģināldzeju un prozu.
- Līdz Pirmajam pasaules karam situācija latviešu periodikā bija samērā stabila. Daudzi laikraksti turpināja savu darbību. Taču Pirmais pasaules karš izjauca ierasto kārtību. Tas ietekmēja daudzu laikrakstu pastāvēšanu. Daudzi preses izdevumi beidz pastāvēt, to vieta nāk jauni, taču to pastāvēšanas laiks bija visai īss.
- 19. gadsimtā, latviešu sabiedrībai, daiļliteratūra (romāni, drāma u.c.) bija diezgan jauna parādība. Pirms tam populāra bija reliģiska un zinātniska satura literatūra.

- Tā kā 19. gadsimta vidū un beigās nacionālās literatūras tradīcijas vēl nebija nostiprinājušās, bet bija tikai veidošanas procesā, tad latviešu dzeja un proza kā pamatu izmantoja ārzemju literatūras paraugus. Rakstnieki izmantoja aizgūtus motīvus no ārzemju autoru darbiem.
- Pateicoties grāmatu tirgotāju sakariem ārzemēs, cittautu daiļliteratūra ieplūda Latvijas teritorijā. Ar laikrakstu palīdzību tā tika popularizēta.
- 19. gadsimta beigās Latvijā sāk dominēt tieši tulkotā literatūra, kas notiek pateicoties tam, ka latviešu inteliģence uzskata par nepieciešamu celt Latvijas kultūru līdz Eiropas līmenim.
- Pirmie mēģinājumi izveidot literāros žurnālus sākas 19. gadsimta 80. gados, kad tiek izveidoti trīs galvenie un nozīmīgākie literāri sabiedriski žurnāli – „Pagalms”, „Rota” un „Austrums”.
- Sabiedriski literāro žurnālu izveidošanās 19. / 20. gadsimta mijā ļāva sabiedrībai tuvāk un detalizētāk iepazīties ar literatūras pasauli.
- 19. / 20. gadsimta mijā latviešu periodika interesējās par dažādām valstīm, laikrakstos publicēja rakstus par Francijas, Vācijas, Spānijas un daudzu citu valstu kultūrām.
- Līdz Pirmā pasaules kara beigām latviešu laikraksti publicē rakstus par daudzām Francijas personībām – Leonu Gambetu, Napoleonu I, E.Zolā, Viktoru Igo u.c.
- 19./20.gadsimta mijā priekšstats par Viktoru Igo ir vispusīgs. Latviešu laikraksti interesējas par visām iespējamām jomām, kur savā dzīves laikā bija darbojies Viktors Igo.
- 19.gadsimta beigās un 20.gadsimta sākumā lielu interesi izraisa Viktora Igo iesaistīšanās Francijas politiskajā dzīvē.
- Pirmā pasaules kara laikā palielinās interese par Viktora Igo daiļradi. Biežāk sāk publicēt autora darbu tulkojumus, atdzejojumus.
- Pirmā pasaules kara laikā tiek pārtulkots viens no slavenākajiem Viktora Igo darbiem – „Parīzes dievmātes katedrāle”.
- Līdz Pirmā pasaules kara beigām tiek pilnība atmesta interese par Viktora Igo lomu Francijas politiskajā dzīvē.
- Palielinājās interese par franču autora biogrāfiju un daiļradi.
- Tiek publicēti apjomīgāki darbu tulkojumi un atdzejojumi.

- Pirmā pasaules kara laikā Viktoru Igo atspoguļo kā vienu no svarīgākajiem autoriem franču literatūrā. Laikrakstu uzmanība tiek pilnība pievērsta Viktora Igo literārai darbībai.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Apals, Gints; Bērziņš, Jānis; Butulis, Ilgvars. *Latvija 19.gadsimtā: vēstures apceres*. Rīga: Latvijas vēstures apgāds, 2000. ISBN 9984-601-03-x.
2. Apīnis, A. *Latviešu grāmatniecība*. Rīga: Liesma, 1977.
3. Apīnis, Aleksejs. *Soļi*. Preses nams, 2000. ISBN 9984-00-131-8.
4. Auns, M.; Auns, O.; Ābelnieks, R. *Latvijas vēsture*. Rīga: Zvaigzne, 1992. ISBN 5-405-000742-0.
5. Avotiņa, Austra; Blūma, Daina; Līdaka, Ašja. *Latvijas kultūras vēsture*. Zvaigzne ABC, 2003. ISBN 9984-17-836-3.
6. Balevica, Lida; Beika, Aivars. 20.gadsimts Latvijas vēsturē. Latvija no gadsimta sākuma līdz neatkarības pasludināšanai, 1900. – 1918. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2000.
7. Balodis, Agnis. *Latvijas un latviešu tautas vēsture*. Rīga: Neatkarīgā teātra „Kabata” grāmatu apgāds, 1991. ISBN 91-630-0114-4.
8. Bleiere, Daina; Butulis, Ilgvars. *Latvijas vēsture: 20.gadsimts*. Jumava, 2005. ISBN 9984-05-979-0.
9. Butulis, Ilgvars; Zvuda, Anatolijs. *Latvijas vēsture*. Jumava. ISBN 978-9984-38-827-4.
10. Čakars, O.; Grigulis, A.; Losberga, M. *Latviešu literatūras vēsture: no pirmsākumiem līdz XIX gadsimta 80.gadiem*. Rīga: Zvaigzne, 1987.
11. Grāmata: veltījums latviešu grāmatas 475 gadu atcerei. Rakstu krājums. LNB. ISBN 9984-607-32-1.
12. Grigulis, Arvīds; Treijs, Rihards. *Latviešu žurnālistikas vēsture: no pirmsākumiem līdz Pirmajam pasaules karam*. 1992. ISBN 5-405-00400-6.
13. Ģinters, A. (sast.). *Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1876. – 1885.g.* Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1930.
14. Ģinters, A. (sast.). *Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1896. – 1900. g.* Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1936.
15. Ģinters, A. (sast.). *Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1901. – 1903. g.* Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1937.
16. Ģinters, A. (sast.). *Latviešu zinātne un literatūra : periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1907. g.* Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1940.

17. I.Bērziņa, J.Bērziņš, D.Bleiere. *Latvijas PSR vēsture. No vissenākajiem laikiem līdz mūsu dienām*. Rīga: Zinātne, 1986.
18. Latviešu zinātne un literatūra: Periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1914.g. Rīga, 1989.
19. Latviešu zinātne un literatūra: Periodikā iespiesto rakstu sistem. rādītājs, 1915.g. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 1995. ISBN 9984-9006-8-1.
20. Moruā, Andrē. *Olimpio jeb Viktora Igo dzīve*. Izdevniecība „Liesma”, 1974.
21. Priedītis, Artūrs. *Latvijas kultūras vēsture*. Daugavpils: A.K.A., 2000. ISBN 9984-582-11-6.
22. Sarma, Inga. *Latvijas kultūras vēsture*. Izdevniecība Raka, 2003. ISBN 9984-15-571-4.
23. Teodors Zeiferts. Latviešu rakstniecības vēsture. <http://www.korpuss.lv/klasika/Senie/Zeiferts/9.%202.dala/4astond/2.zurnali.htm>
24. Treijs, Rihards. „Latviešu avīzes”. Visgarākais mūžs Latvijas presē.; http://la.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=337991&Itemid=177
25. Vecozols, Jūlijs. Viktors Hugo: ģeniālā franču rakstnieka dzīve. Rīga: Grāmatu draugs [b.g.]
26. Veigners, Ilgvars. *Latvieši ārzemēs*. Asociācija „Latvija un latvieši pasaulē”, 1993. ISBN 5-89960-034-9.
27. Zelče, Vita. Latviešu avīžniecība: laikraksti savā laikmetā un sabiedrībā. Apgāds Zinātne, 2009. ISBN 978-9984-808-57-4.
28. Козлова, Наталья Петровна, Косиков, Георгий Константинович. *История французской литературы*. Москва: Высшая школа, 1987.

AVOTI

1. [Autors nav minēts]. Antona Rubiņšteina klavieru literatūras lekcijas. Mūzikas druva. 1908.08.01.
2. [Autors nav minēts]. Dažādi raksti. Mājas viesu mēnešraksts. 1902.03.01.
3. [Autors nav minēts]. Dzīves uzdevumi no bioloģiska stāvokļa aplūkoti. Baltijas vēstnesis. 1896.04.22.

4. [Autors nav minēts]. Felikss Mandelsons-Bartoldijs. Mūzikas druva. 1909.02.01.
5. [Autors nav minēts]. Iz literāriskās pasaules. „Dienas Lapas” literāriskais feļetons. 1902.03.02.
6. [Autors nav minēts]. Iz literāriskās pasaules. „Dienas lapas” sīkais feļetons. 1899.09.11.
7. [Autors nav minēts]. Senlaiku un tagadējie karu pretinieki un aizstāvētāji. Balss. 1898.12.16.
8. [Autors nav minēts]. Tautas izglītības politiskā nozīme. Mājas Viesa mēnešraksts. 1905.12.01.
9. [Autors nav minēts]. Viktora Igo monuments. Baltijas vēstnesis. 1896.02.09.
10. [Nezināms autors]. Likuma projekts par nāves soda atcelšanu. Balss. 1907.02.08.
11. Dzīves apraksts no Fr. Karkluvalka. Latviešu dzejnieks Esenbergu Jānis. Austrums. 1892.12.01.
12. Henriette Roland-Holzt. Misticisms modernā literatūrā. „Dienas Lapas” feļetona pielikums. 1905.09.17.
13. J.A. [Nezināms autors]. Par dzīves uzdevumu. Mājas viesis. 1896.02.21.
14. Profesors A. A. Isajevs. Par nākotnes mākslu. „Dienas Lapas” feļetona pielikums. 1905.02.26.
15. Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Jaunības tekas . 01.03.1913.
16. Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Jaunības tekas . 01.04.1915.
17. Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Jaunības tekas . 01.05.1913.
18. Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Jaunības tekas . 01.06.1915.
19. Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Jaunības tekas . 01.11.1913.
20. Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Jaunības tekas. 01.01.1915.
21. Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Jaunības tekas. 01.02.1915.
22. Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Jaunības tekas. 01.05.1915.
23. Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Liepājas atbalss. 24.09.1911.
24. Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Liepājas atbalss 07.02.1913.
25. Sludinājums par Viktora Igo darbu „Labi ļaudis”. Liepājas atbalss 08.03.1913.
26. Sludinājums. Viktora Igo darbs „Labi ļaudis”. Dzimtenes vēstnesis. 26.10.1912.

27. Viktors Igo. Aforismi iz Viktora Igo rakstiem. „Dzimtenes vēstneša” literārais pielikums. 1907.12.20.
28. [Autors nav minēts]. Latviešu dzejnieks Esenbergu Jānis. Austrums. 1892.12.01.
29. [Nezināms autors]. Rainis kā kulturāls tips. Taurētājs. 01.01.1920.
30. [Autors nav minēts]. Ārzemju hronika. Rota. 1885.05.21.
31. [Autors nav minēts]. No ārzemēm. Latviešu avīzes. 1885.05.29.
32. No Ņirgas brasa . Šur un tur. Rota. 1885.06.11.
33. Viktors, Igo. Rīta sveicinājums līgaviņai. Rota. 1886.07.13. Rota . Tulk. Esenbergu Jānis
34. B.Diriķis. Druskas par Viktoru Igo (Hugo). Austrums. 1887.04.01.
35. Viktors Igo. Serenada. Austrums. 1890.05.01. Tulk. K.Guno.
36. [Autors nav minēts]. Īstie bagātnieki. Austrums. 1895.04.01. Tulk. Fransua Koppe.
37. B. [Nezināms autors]. Viktors Igo (Hugo). Austrums. 1902.03.01.
38. Viktors Igo. Aforismi. „Balss” feļetons. 1902.06.13. Tulkojis Varpuļu Induls
39. Viktors Igo. Domu graudiņi. „Balss” feļetons. 1903.02.13.
40. Viktors Igo. Māmuliņa. Jaunības draugs. 1904.03.01. Tulk. K.Jakobsons
41. [Autors nav minēts]. Nāves sods. Balss. 1907.03.10.
42. [Nezināms autors]. Pasaules miers. Avots. 1907.08.01.
43. Dinbergs. Visgrūtākā cīņa studenta dzīvē. Avots. 1909.03.04.
44. Viktors Igo. Viktora Igo aforismi. Sadzīve. 03.03.1912.
45. Viktors Igo. Guļošais Boass. Druva. 01.12.1913. Tulk. Edvards Virza.
46. Viktors Igo. Labi ļaudis. Sadzīve. 21.03.1913.
47. Viktors Igo. Labi ļaudis. Sadzīve. 07.02.1913.
48. [Autors nav minēts]. Ārzemes. Liepājas atbalss. 09.11.1913.
49. V. [Nezināms autors]. Emīls Verharns. Spogulis. 16.11.1913.
50. [Autors nav minēts]. Rodēns. Druva. 01.08.1914.
51. [Nezināms autors]. Sīkumi. Jaunā Diena. 05.06.1914.
52. [Autors nav minēts]. Franču teātris. Skatuve un dzīve. 01.05.1915.
53. [Autors nav minēts]. Viktors Igo. Varavīksne. 16.05.1915.
54. [Autors nav minēts]. Tautsaimniecība. Latvijas sargs. 02.12.1920.
55. J. Sudrabkalns. Kritika un bibliogrāfija. Jaunā Latvija. 01.04.1918.
56. [Nezināms autors]. Jauna teorija par ģēņiem. Spogulis. 03.11.1913.

57. [Nezināms autors]. Raiņa „Daugavu” lasot. Latvijas sargs. 26.10.1919.

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba ietvaros par tēmu „Viktora Igo radošās personības atspoguļojums latviešu presē 19./20.gadsimta mijā un Pirmā pasaules kara laikā”, tika pētīti un analizēti latviešu preses izdevumu raksti, par Viktoru Igo, kas tika izdoti no 1880.līdz 1909.gadam un Pirmā pasaules kara laikā.

Bakalaura darba mērķis bija noskaidrot vai latviešu prese Pirmā pasaules kara laikā pievērs uzmanību Viktora Igo literārai darbībai.

Darba gaitā tika izmantotas sekojošas pētīšanas metodes: teksta interpretācija un dokumentu analīze.

19./20.gadsimta mijā latviešu prese piedzīvo strauju attīstību un iepazīstina latviešu sabiedrību ar plašu tēmu loku un notikumu aprakstu. Kultūras darbinieki ar laikrakstu palīdzību iepazīstina lasītājus ar literatūrā nozīmīgiem darbiem un autoriem, ka rezultātā latviešiem tiek dota iespēja iepazīt Rietumeiropas literatūras klasiķus.

19./20.gadsimta mijā latviešu laikraksti izveido visai vispusīgu priekšstatu par Viktoru Igo, savos rakstos iekļaujot informāciju par autora darbību politikā un citās dzīves jomās. Līdz ar to varam secināt, ka šajā laikā franču rakstnieks netiek iepazīts kā literāts, tā kā netiek publicēti viņš darba tulkojumi. Pirmā pasaules kara gados situācija mainās un latviešu laikraksti koncentrējas tieši uz Viktora Igo sniegumu literatūrai. Tāpat latviešu presi interesē arī autora dzīves, biogrāfija.

Darba gaitā tika noskaidrots, ka Pirmā pasaules kara laikā latviešu prese lielu uzmanību pievērs tieši Viktora Igo literārai darbībai.

ANNOTATION

Dans le travail de baccalauréat, sur le thème – „la personnalité créative de Victor Hugo dans la presse lettone au tournant du 19e et 20e siècles et pendant la première guerre mondiale, les articles de presse lettone ont été étudiés et analysés. C'étaient les articles qui ont été publiés de 1880 à 1909 et pendant la Première Guerre mondiale.

Le but de travail était de savoir si la presse lettone, pendant la Première Guerre mondiale, se concentre sur l'activité littéraire de Victor Hugo.

Dans le travail des méthodes suivantes ont été utilisées – l'interprétation de texte et l'analyse des documents.

Au tournant du 19e et 20e siècles, la presse lettone connaît un développement rapide. La presse lettone présente un large éventail de sujets à la société.

Les travailleurs culturels introduisent le lecteur aux grandes œuvres de la littérature. En conséquence, les Lettons ont la possibilité d'explorer les classiques de la littérature occidentale.

Au tournant du 19e et 20e siècle les journaux lettons font une image complète de Victor Hugo, car les articles des journaux parlent de différents domaines ou participent à Victor Hugo (politique, littérature, etc.). A cette époque, les traductions des œuvres de Victor Hugo ne sont pas publiées dans la presse lettone. Pendant la Première Guerre mondiale la situation change, les journaux lettons se concentrent sur l'activité littéraire de Victor Hugo. De même, la presse lettone plus en plus s'intéresse sur la vie de l'auteur.

Pendant le travail l'auteur a constaté que pendant la Première Guerre mondiale la presse lettone accorde une attention à l'activité littéraire de Victor Hugo.

Ar savu parakstu apliecinu, ka kursa darbs izstrādāts patstāvīgi; izmantojot citu autoru darbos publicētus datus, definējumus un viedokļus, dotas precīzas norādes (atsauces) uz to ieguves avotu; iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ 19.05.2014.
Vārds, uzvārds Paraksts